

HUDD20040
Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű
természetmegőrzési terület

Natura 2000 fenntartási terv

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
2021

Tartalomjegyzék

1. A terület azonosító adatai	4
1.1. Név	4
1.2. Azonosító kód	4
1.3. Kiterjedés	4
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek	4
1.4.1. Közösségi jelentőségű élőhelyek	4
1.4.2. Közösségi jelentőségű jelölő növényfajok	5
1.4.3. Közösségi jelentőségű állatfajok	5
1.5. Érintett települések	5
1.6. Egyéb védeettségi kategóriák	6
2 HYPERLINK \l "_Toc70359225" 1.7. Tervezési és egyéb előírások	7
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	7
1.7.2. Településrendezési eszközök	7
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	7
1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek	8
1.7.5. Halgazdálkodási üzemtervek	8
1.7.6. Vízigyűjtő gazdálkodási terv	8
1.7.7. Világörökségi kezelési terv vagy tervezet	8
2. Veszélyeztető tényezők	9
3.1. Természetvédelmi célkitűzés	13
3.2. Kezelési javaslatok	15
3.2.1. Élőhelyek kezelése	15
KE1 - Természetközeli tölgyes erdők	20
KE2 – Őshonos ligeterdők, fasorok, üde cserjések	26
KE3 – Idegenhonos és jellegtelen erdők	31
KE4 – Száraz gyepek	37
KE5 – Üde gyepek	42
KE6 – Üde láp- és sásrétek	46
KE7 – Vizes élőhelyek, mocsarak	49
KE8 – Száraz cserjések	51
KE9 – Szántók, vadföldek	53
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	57
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	57

3.2.4. Kutatás, monitorozás	57
3.2.5. Mellékletek.....	58
1. Térkép: A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület átnézeti térképe	59
2. Térkép: A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési egységei.....	60
3. Térkép: A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 élőhelyei	68
3.3 A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében.....	75
3.3.1 Agrártámogatások	75
3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer.....	75
3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer.....	80
3.3.2. Pályázatok	81
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	82
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	82
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	83
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	85

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)

1.2. Azonosító kód

HUDD20040

1.3. Kiterjedés

5788,12 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek

A jelölő élőhelyek és fajok felsorolásánál a Natura2000 terület adatlapjának (*Standard Data Form*) 2020. évi állapotát vettük alapul¹.

1.4.1. Közösségi jelentőségű élőhelyek

A területen jelen levő közösségi jelentőségű jelölő élőhelyek:

Élőhely kód	Név
6260*	Pannon homoki gyepek
91I0*	Kontinentális erdőssztyepp-tölgyesek
91E0*	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Pandion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)

* Kiemelt jelentőségű élőhely

A területen jelen levő, jelölőnek javasolt közösségi jelentőségű jelölő élőhelyek:

Élőhely kód	Név
91G0	Pannon gyertyános-tölgyesek

¹ <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=HUDD20040>

1.4.2. Közösségi jelentőségű jelölő növényfajok

Faj	Tudományos név
Homoki nőszirom	<i>Iris humilis ssp. arenaria</i>

1.4.3. Közösségi jelentőségű állatfajok

A területen jelen levő közösségi jelentőségű állatfajok:

Faj	Tudományos név
Magyar futrinka	<i>Carabus hungaricus</i>
Nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>

A területen jelen levő, jelölőnek javasolt közösségi jelentőségű állatfajok:

Faj	Tudományos név
Ürge	<i>Spermophilus citellus</i>

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

A tervezési terület érintett települései

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Alsószentiván	Fejér	202,29	3,49	5,10
Cece	Fejér	1561,37	26,96	26,53
Vajta	Fejér	576,99	9,96	24,65
Bikács	Tolna	1545,44	26,69	44,59
Györköny	Tolna	23,22	0,40	0,73
Németkér	Tolna	1505,67	26,00	23,17
Paks	Tolna	375,50	6,48	2,44

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
országos jelentőségű védett természeti terület	263/TK/99	Dél-Mezőföld Tájvédelmi Körzet	5195	89,75	11/1999. (X.29) Köm. rendelet
ex lege védett láp	Bikács 0210/3, 0212, 0211, Cece 0256/2, 0252, 0254, 0253, 0349/2, 0348/5, 0399, 0398/1, 0256/2 Németskér 067/1, 069, 0496, 0496, 0496, 0483, 0484/1, 0503, 0482, 0496, 0495, 070, 067/5, 067/5, 067/5, 0503	Kistápei láprét Fekete-tó Ruzsik-erdő Németskéri láprét	26,5	0,45	8005/2001 (MK 156) KöM Tájékoztató
ökológiai hálózat magterület övezete	MT	-	5552	95,9	Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény
tájkép-védelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete	-	-	5758	99,5	9/2019. (VI. 14.) MVM rendelet

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre nincs kihirdetett természetvédelmi kezelési terv.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény

Tolna Megye Területrendezési Terv – Tolna Megye 11/2016. (IX. 26.) rendelettel módosított, 1/2005. (II. 21.) számú rendelettel elfogadott Területrendezési Terve

Fehér Megye Területrendezési Terv – Fejér Megye Közgyűlése 1/2009.(II. 13.) k. r. sz. rendelet.

Alsószentiván – terv folyamatban (<http://vatikft.hu/tevekenysegeink/telepulesrendezesi-eszkoz/>)

Vajta – Vajta Község Településfejlesztési koncepciója 123/2016. (XI. 28.) önkormányzati határozattal elfogadva.

Cece – Cece Nagyközség Településfejlesztési koncepciója 21/2010.(IV.14.) ÖH. számú határozattal elfogadva.

Györköny – Györköny Településszerkezeti Terve 103/2005. (XII. 25.) számú határozattal, a Szabályozási terv és Helyi Építési Szabályzata 7/2005. (XII. 23.) számú rendelettel hagyta jóvá.

Bikács – 54/2006. számú határozattal elfogadott Településszerkezeti Terv, 5/2006. számú rendelettel elfogadott Helyi Építési Szabályzat és szabályozási terv.

Németkér – 7/2010.(X.1.) rendelettel elfogadott Helyi Építési Szabályzat.

Paks – Paks Város Önkormányzatának 24/2003.(XII.31.) önkormányzati rendelete Paks Város Helyi Építési Szabályzatáról, módosítva 23/2011.(XI.25.) számú rendelettel.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Nagydorogi erdőtervezési körzet (Németkér, Paks, Bikács, Györköny): a Baranya Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által kiadott, körzeti erdőterv jóváhagyási száma: 41236/46/2009, az erdőterv 2020. 12. 31-ig érvényes.

Mezőföldi erdőtervezési körzet (Vajta, Cece, Alsószentiván):

A Pest Megyei Kormányhivatal Erdi Járási Hivatala által kiadott körzeti erdőterv határozat száma 06/ERDŐ/6171-29/2018, az erdőterv a következő körzeti erdőtervezés alapján kiadott erdőterv véglegessé válásáig érvényes. Következő erdőtervezés esedékessége: 2029.

1.7.4. Tájégségi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A Tengelici homokvidék a Dél-Dunántúli Vadgazdálkodási Táj Gemenci (kódszám: 409), valamint kisebb mértékben a Mezőföldi (kódszám: 401) Vadgazdálkodási Tájégségeinek területét érinti.

A tájégségi vadgazdálkodási terveket a Dél-dunántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájégségeinek vadgazdálkodási tervéről szóló 10/2018. (VII.3.) AM rendelet tartalmazza. A vadgazdálkodási üzemtervek érvényességi ideje: 2017-2037. A tájégségi tervek elkészítéséhez felhasznált vadgazdálkodási alapadatok, az azokat bemutató grafikonok és térképek, valamint azok szöveges értékelése elérhető az Országos Vadgazdálkodási Adattár honlapján (www.ova.info.hu).

A tervezési terület vadgazdálkodói:

Cece Hunor Vadásztársaság – vadgazdálkodási egység kódja: 404150

Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. – vadgazdálkodási egység kódja: 450610

Németkéri Vadásztársaság – vadgazdálkodási egység kódja: 450650

Nagydorogi Földtulajdonosok Vadásztársaság – vadgazdálkodási egység kódja: 452050

Györköny-Pusztahencsei Hubertusz Vadásztársaság – vadgazdálkodási egység kódja: 451350

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nyilvántartott halgazdálkodási vízterület nem található.

1.7.6. Vízgyűjtő gazdálkodási terv

A tervezési területre Víz Keretirányelv alapján elkészített, a 1155/2016. (III.31.) Korm. határozattal elfogadott 2015. évi Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv 1-11. Sió és 1-13 Észak-mezőföld és a Kelet-Bakony gazdálkodási alegységi terve vonatkozik².

1.7.7. Világörökségi kezelési terv vagy tervezet

A tervezési területre nem készült világörökségi terv, vagy tervezet.

1.7.8. Egyéb tervek

Jelen terv a 2006/18/176.02.01 számú Átmeneti Támogatás projekten belül a „*Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése*” című pályázat keretében készült Natura 2000 fenntartási terv felülvizsgálatával, illetve aktualizálásával készült.

---

² <http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége*	Érintett terület %	Jelölő fajra vagy élőhelyre gyakorolt hatás
A06	Gyepművelés felhagyása	H	5	6410 kékperjés láprétek kaszálásának több éven át tartó elmaradása az élőhely becserjésedéséhez, gyomosodásához vezet. A 6260* homoki gyepek legeltetésének hiányában megindul a cserjésedés, ezzel a jelölőnek javasolt ürge (<i>Spermophilus citellus</i>) élőhelye is csökken.
A09	Intenzív legeltetés, vagy túllegeltetés	M	5	A 6260* homoki gyepek fajösszetételének megváltozását, degradálódását, gyomosodását okozza, jelenleg csak lokálisan és időszakosan.
A21	Növényvédő szerek használata a mezőgazdaságban	M	60	A 6260* homoki gyepek szélterületein a szántó területekről a kemikáliák bemosódása a növényekre, rovarokra és a talajra káros hatást gyakorol.
B07	Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is	M	20	A 91E0* ligeterdők, a 91I0* erdőssztyepp-, és a 91G0 gyertyános-tölgyesek állományaiban a holt faanyag eltávolításával fontos élőhelyek (pl. a jelölő szarvasbogáré) tűnnek el.
B09	Tarvágás	M	10	A 91E0* ligeterdők állományaiban, az állandó erdőborítottság fenntartását, valamint egyes jelölő fajok élőhelyeit (szarvasbogár) a tarvágások veszélyeztetik.
B17	Erdészeti talajművelési és egyéb talajkezelési gyakorlatok	H	60	Tájidegen akác és fenyő felújítások során, a teljes talajelőkészítés a 6260* homoki gyepek borította tisztásokat veszélyeztetik.
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok,	H	5	A tervezett Bikács-Németkér összekötő út megvalósulása esetén közvetlenül rontcsolja a pannon homoki gyepek élőhelyeket (6260*), a területet kettészelve akadályozza a fajok

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége*	Érintett terület %	Jelölő fajra vagy élőhelyre gyakorolt hatás
	alagutak)			mozgását, a zaj- és porszenyezés, szemetelés zavarja a közvetlen közelben található élőhelyek (pl.: erdőssztyepp tölgyesek 91I0*) élővilágát.
E09	Egyéb földi közlekedési tevékenység	H	40	Az illegális gépjármű nyomvonalak kialakítása a 6260* homoki gyepeket veszélyeztetik.
G08	Vadállomány kezelése	H	100	A túltartott nagyvad állomány rágásával, kéreghántásával, túrásával és taposásával valamennyi jelölő élőhelyet veszélyeztet. A vaddisznó a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) lárvákat előszeretettel fogyasztja. Az illegálisan kialakított itatógödrök súlyos károkat okoznak, elsősorban a vízhez kötődő élőhelytípusokban: 6410 kékperjés láprétek, 91E0 Enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők, láperdők
I01	Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	M	80	A selyemkóró és a bálványfa terjedése a 6260* homoki gyepeket, és az azokhoz kötődő fajokat egyaránt veszélyeztet. Érintett fajok: Homoki nőszirm (<i>Iris humilis ssp. arenaria</i>) Magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>) Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok	H	70	Az akác, az aranyvessző fajok (stb.) terjedése a 6260* homoki gyepeket, a 6410 kékperjés lápréteket és az azokhoz kötődő fajokat egyaránt veszélyeztetik. Fokozódó veszélyt jelent az inváziós kártevők terjedése, melyek károkozása nem csak ökológiai, természetvédelmi, de gazdasági szempontból is jelentős. Érintett fajok:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége*	Érintett terület %	Jelölő fajra vagy élőhelyre gyakorolt hatás
				Homoki nőszirm (Iris humilis ssp. arenaria) Magyar futrinka (Carabus hungaricus) Ürge (Spermophilus citellus)
L02	Fajösszetétel változás, természetes szukcesszió	H	40	A galagonya terjedése a 6260* homoki gyepeket, a húsos som, a fűzbokrok terjedése a 6410 kékperjés lápréteket és az azokhoz kötődő fajokat egyaránt veszélyeztetik. Érintett fajok: Homoki nőszirm (Iris humilis ssp. arenaria) Magyar futrinka (Carabus hungaricus) Ürge (Spermophilus citellus)
N01	Hőmérsékletváltozás (pl. hőmérséklet növekedés és szélsőséges hőmérsékleti értékek) a klímaváltozás következtében	H	100	A hőmérsékleti viszonyok megváltozása, a hőségnapok számának növekedése, a tartós téli hidegek elmaradása, a késői fagyok, az egyre gyakoribb hőmérsékleti szélsőségek a jelenlegi élőhelyek átalakulásához vezethetnek. Elsősorban a vízhez kötődő és az erei élőhelyek veszélyeztetettek (91E0 Enyves éger és magas kőrös alkotta ligeterdők, láperdők, 91I0 Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek, 6410 Kékperjés láprétek).
N02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	H	100	A csapadékviszonyok megváltozása a jelenlegi élőhelyek átalakulásához vezethet. A homoki élőhelyek mesterséges erdősítése miatt lecsökkent talajvízszint negatív hatásait erősíti a klímaváltozással járó szárazodás. A hosszú aszályos időszakok gyakoribbá válása a vizes élőhelyek átalakulását, gyomosodását, kiterjedésük csökkenését okozzák. A szárazodás következtében csökken a zárt erdőállományok fenntartására alkalmas

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége*	Érintett terület %	Jelölő fajra vagy élőhelyre gyakorolt hatás
				termőhelyek kiterjedése is. Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek: 91E0 Enyves éger alkotta ligeterdők, láperdők; 91I0* Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek; 6410 Kékperjés láprétek.
N05	Élőhelyek elhelyezkedésének változása (földrajzi eltolódása), méretének és/vagy minőségének változása a klímaváltozás következtében	M	20	Különösen a vízhez kötődő élőhelyek esetében figyelhető meg a termőhelyi viszonyok megváltozása következtében az állományok átalakulása, esetleg degradációja, területének csökkenése. Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek: 91E0 Enyves éger alkotta ligeterdők, láperdők; 91I0* Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek; 6410 Kékperjés láprétek.

* H: magas, M: közepes, L: alacsony

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés

Általános célkitűzések:

A tervezési terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása. A Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartható gazdálkodás feltételeinek biztosítása. A jelölő értékek mellett a terv elsősorban a 6260* Pannon homoki gyepek és a 91I0* kontinentális erdősztyepp tölgyesek ritka, Magyarországon védett és fokozottan védett fajai érdekében fogalmaz meg javaslatokat.

Ezzel összefüggésben prioritás a degradálódott élőhelyek állapotának helyreállítása, javítása is. Fontos a terület rendeltetésszerű tájhasználat, a gyepterületek gyepeként való művelése, megfelelően ütemezett kaszálásos, illetve legeltetési hasznosítása. Az extenzív, hagyományos tájhasználat hozadéka a területen előforduló jelölő, illetve védett növény és állatfajok életfeltételeinek javulása.

Hosszú távú cél a természetvédelmi célkitűzésekkel összehangolt területhasználat, gye- és erdőgazdálkodás, valamint ezek minél szélesebb körben történő bemutatása, kihasználva az ebben rejlő oktatási, ill. turisztikai, és munkalehetőségeket.

Részletes célkitűzések:

Az unikális 6260* Pannon homoki gyepek és 6210 szálkaperjés-rozsnokos félszáraz gyepek állapotának javítása, a legeltetés fenntartása, a galagonya (*Crataegus monogyna*) és a bálványfa (*Alnus altissima*) drasztikus visszaszorításával, a jelölő közösségi fajainak, mint a homoki nőszirm (*Iris humilis*), a magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) és az ürge (*Spermophilus citellus*) igényeinek figyelembevételével, populációjuk megőrzésével, életfeltételeinek javításával.

A 6410 kékperjés láprétek természetvédelmi célú kezelése, a természetes életközösségeihez alkalmazkodó extenzív kaszálással, vízháztartásának fenntartásával, javításával, kiemelt figyelmet biztosítva a vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) jelölő közösségi fajainak populációira, illetve az élőhely védett orchideáira.

A 7230 üde láp- és sásrétek, mocsarak, vizes élőhelyek megőrzése, vízháztartásuk javítása, a jelölő közösségi vöröshasú unka (*Bombina orientalis*), a dunai tarajosgöte (*Triturus cristatus*) és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) igényeinek figyelembevételével. Az időszakos vízborítottságú területek megőrzése, ebben a földhasználók érdekelté tétele.

A 91I0* kontinentális erdősztyepp tölgyesekben, és a 91G0 Pannon gyertyános tölgyesekben, illetve a 91E0* enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas köris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdőkben (*Alnus-Pandion*, *Alnus incanae*, *Salix alba*) a folyamatos erdőborítás fenntartása, a holt faanyag, az őshonos cserjeszint és erdőszegély védelme a hozzájuk kötődő életközösségek érdekében, kiemelten a jelölő közösségi fajainak a közép tarkaharkály (*Dendrocopos medius*), a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) és a nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*) igényeinek figyelembevételével.

A területen költő fokozottan védett haris (*Crex crex*), fekete gólya (*Ciconia nigra*) és a rétisas (*Haliaeetus albicilla*) élőhelyeinek kiemelt védelme.

A még nyomokban fellelhető homoki gyep és tölgy élőhelyeken, a tájidegen fenyves és akác ültetvények jelentős részének visszaalakítása az eredeti élőhely típusára, a teljes talajelőkészítés, tuskózás, prizmázás kerülésével. A fennmaradó tájidegen állományokban az őshonos fafajarány javítása.

A mozaikosan fennmaradt őshonos homoki gyep- és lápfoltok, tisztások védelme, becserjésedésük és beerdősülésük, illetve beerdősítésük kerülésével.

Az intenzíven terjedő tájidegen fajok, elsősorban a selyemkóró (*Asclepyas syriaca*), az alkörmös (*Phytolacca americana*), az aranyvessző (*Solidago sp.*), a parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), illetve a fásszárúak közül a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), a bálványfa (*Ailanthus altissima*), a zöld juhar (*Acer negundo*) nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), vagy a keskenylevelű ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*) visszaszorítása.

A vadállomány (kiemelten a vaddisznó (*Sus scrofa*) állomány) erőteljes csökkentése olyan szintre, amely mellett a terület természetes élőhelytípusai nem károsodnak, és amely lehetővé teszi a kerítés nélküli erdőfelújítást.

A művelt, bolygatott területeken a gyomok kontrollálása.

3.2. Kezelési javaslatok

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A Natura 2000 területre vonatkozóan természetvédelmi szempontból javasolt kezelések jobb átláthatósága érdekében kezelési egységeket (KE) határozunk meg, mivel a területen előforduló eltérő élőhelyek, fajok, és gazdálkodási formák eltérő kezelést igényelnek. A kezelési egységek tárgyalásánál meghatározzuk azon intézkedéseket, melyeket a jelölő élőhelyek és fajok megőrzése érdekében javasolunk.

Az intézkedések alapvetően két nagy csoportba sorolhatók. Az első a gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok, amelyeket általánosan területszinten értelmezzünk. Az intézkedések második csoportját a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok adják, amelyek közül először azokat tárgyaljuk, amelyek a terület egészére vonatkoznak, majd azokat, amelyek az egyes kezelési egységekhez kötődnek.

A) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Területrendezés, építésügy

Követni kell az országos, a megyei és a települési rendezési tervek és építési szabályzatok előírásait. A tervek felülvizsgálatánál törekedni kell a természetvédelmi szempontok érvényesítésére, amennyiben lehetőség van rá a Natura2000 területhez kapcsolódó puffer zónákat javasolt kijelölni, illetve a természeti területek lehatárolása is kiemelt fontosságú (vizes élőhelyek, vízfolyások, stb.). Fontos a területen található egyedi tájértékek felmérése és beemelése a területrendezési tervekbe.

A tervezési területen új, állandó épület, vonalas létesítmény, csak a természetvédelmi célokkal összeegyeztethető módon építhető. A gazdálkodást segítő ideiglenes létesítmények csak a természetvédelmi kezelő véleményének figyelembe vételével helyezhetők el.

Közlekedés

A tervezési területen gyalogos, kerékpáros, lovas és gépjárműves közlekedésre kizárólag a meglévő földutak használata javasolt. Az országos védelem alatt álló gyepterületeken az utakról való letérés és kikerülő csapások kialakítása a vegetáció károsításával jár és gyomosodást indukálhat, ezért tilos (1996. LIII. tv. 31. §). Új földút, burkolt, vagy stabilizált út létesítése nem javasolt.

Turizmus

A területen kijelölt turistautak találhatók, a zöld turizmus lehetőségei adóttak. Igény esetén tanösvény vagy más hasonló, az ökoturizmus körébe sorolható nyomvonal, kárt nem okozó létesítmény kialakítása a természetvédelmi kezelővel egyeztetve engedélyezhető. Technikai sport (terepmotorozás, kvadozás, stb.) a gyepek súlyos károsításával jár, ezért a védett természeti területen nem engedélyezhető. Szemetet a területen hagyni tilos (1996. évi LIII. törvény 31.§; 2012. évi C. törvény 248.§). Gombaszedés, csak a terület tulajdonosának, kezelőjének engedélyével történhet, más jogszabályban szabályozott módon (Evt. 2009. XXXVII. tv.). Bármilyen növény vagy állat gyűjtése, leszedése a védett területen csakis kutatási céllal, kutatási tervvel, érvényes természetvédelmi engedéllyel lehetséges (Tvt. 1996. LIII. tv.).

Bányászat

A terület az ökológiai hálózat magterületébe tartozik, ezért a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény 25.§ (6) rendelkezései az irányadók, mely szerint bányászati tevékenység folytatása a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával engedélyezhető. Az övezetben új célkitermelőhely és külfejtéses művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő bányatelek nem bővíthető.

B) Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok

Vadgazdálkodás

A tervezési területen a vadászható vadfajok közül a vaddisznó és az őz, váltó vadként a gímszarvas is nagy egyedsűrűséggel van jelen. Mindhárom vadfaj jelentős természeti károkat okoz. A terület bokros, vizes élőhelyei kiváló búvóhelyet kínálnak. A vaddisznó elsősorban a tavaszi aspektusban kiterjedt túrasi károkat okoz. A túrák helyén megindul a gyomosodás. A vízhez kötött kételtűek szaporulatában, a földön fészkelő madárfajok fészkeiben, illetve a geofiton lágyszárú növények gyöktörzseiben és hagymáiban jelentős pusztítást végez. Az őz és a gímszarvas az erdőújulatok rágásával károsít.

A vadállományt javasolt olyan szintre csökkenteni, hogy az lehetővé tegye a kerítés nélküli erdőfelújítást és ne okozzon jelentős károsítást a jelölő élőhelytípusokban. Ennek érdekében jelentős mértékben növelni szükséges a kilövések számát, mérsékelni a vadak etetését, és mellőzni gyógyszerkezelt vadakat.

Javasoljuk, hogy a vadgazdálkodási hatóság által elfogadott éves vadgazdálkodási tervben meghatározott kilövéseket a vadgazdálkodók maradéktalanul teljesítsék, és az esetleges módosítások csakis az állományok további csökkentésére irányuljanak.

Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításakor a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény és a végrehajtásáról szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendeletben előírtak figyelembevételével kell eljárni.

A létesítmények elhelyezése, megközelítése során a jelölő élőhelyek és értékek sérülését, károsodását kerülni kell.

Részletes javaslatok:

- A vaddisznó, őz és szarvas állományok csökkentése a kilövések számának jelentős növelésével.
- Vadföldek kialakítása nem javasolt, a meglévők felszámolása indokolt.
- A vadkibocsátás és a zárt téri vadtartás nem kívánatos a területen.
- Fokozottan védett madár fészkelő helyek környékén a költési időszakban korlátozásra van szükség.
- Vadgazdálkodási létesítmény kihelyezése előtt javasolt a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetni.
- Új szóró, etető, szózó kialakítása nem javasolt a természetes élőhelyeken és azok közelében.
- Fontos a terület gyomosodásának megakadályozása a szózók, szórók, etetők környékén. Ügyelni kell arra, hogy a kiszórt takarmány ne tartalmazzon a terület fertőzésére alkalmas propagulumot. Amennyiben a vadgazdálkodási létesítmények környékén mégis inváziós fajok jelennek meg, gondoskodni kell azok eltávolításáról, további terjedésük megelőzéséről.

Vízgazdálkodás

A tervezési területen két kis vízfolyás, a Hardi-ér és a Malom-árok található. Vízárássukkal hatást gyakorolnak a nedves- és üde gyepekre, a talajvízszint ingadozására. A vízfolyások és azok mellékárkainak medrét, vízi és vízparti vegetációját érintő fenntartási munkák egyes jelölő fajok esetében meghatározó hatásúak. A vízfolyások és csatornák időszakos vízkárelhárítási, és vízrendezési fenntartási munkáinak kivitelezését megelőzően, természetvédelmi-ökológiai szempontokat figyelembe vevő, aktuális vízkárelhárítási és vízrendezési terv készítését és egyeztetését javasoljuk a működési terület szerint illetékes Nemzeti Park Igazgatósággal. A természetes mikroélőhelyek (vízbe lógó fák, gyökerek, békალencsések, stb.) teljes eltávolítása, a meder árnyalásának megszüntetése nem kívánatos, ezért minden mederrendezési és karbantartási munkát a természetvédelmi szempontok maximális figyelembe vételével, a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetett módon javasolt elvégezni. A jogszabályban előírt és feltétlenül szükséges mederfenntartási feladatokon túl bármiféle vízrendezési beavatkozást csak természetvédelmi célból, a terület vízháztartásának javítása érdekében javasolt végezni. Törekedni kell a természetes parti vegetáció megőrzésére, különös tekintettel az idős vízparti faegyedekre. Javasoljuk a

mederben történő víztározás lehetőségének megvizsgálását, amellyel a környező területeken (gyepek, mocsarak, ligeterdők) vízviasszatartást, talajvízszint emelést lehet elérni. A további medermélyülést meg kell akadályozni. A belvízelvezetés és az öntözés a 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet értelmében a gyepterületeken tilos.

A terület állóvizein (Benedek-tó, Vén-tó) nem folyik halgazdálkodás, jelentős részüket vízi növényzet, nádas foglalja el, hasznosításuk továbbra sem javasolt.

Kezelési egységekre vonatkozó javaslatok

A kezelési egység értelmezése és a lehatárolásra vonatkozó szempontok:

A tervezési terület élőhelytípusai, illetve azok természetességi állapota és a gazdálkodási módok alapján 9 kezelési egység került elkülönítésre. A kezelési egységek lehatárolása élőhelyfelmérés alapján történt. A kezelési egységek határai az élőhelyfoltokat követik, nem telekhatárokat vagy erdőrésztlet-határokat, ezért nem rögzítettek, az élőhelyfoltok esetleges átalakulásával vagy vándorlásával együtt rugalmas módosításuk szükséges. Pontos térbeli lehatárolásuk a fenntartási terv gyakorlati alkalmazása során ezen terv térképmellékletének és leírásainak iránymutatása alapján, a konkrét feladat ismeretében a területen illetékes természetvédelmi őr segítségével, a terület aktuális állapotának megfelelően a helyszínen végzendő.

A kezelési egység a tervezési területen belül azon élőhelyfoltok összessége, amelyek egységes kezelése indokolt, illetve amelyeknél a célok eléréséhez a földhasználati (*erdő-, gye-, szántóföldi-, vad-, vízgazdálkodás*) előírások lényegesen nem különülnek el. A kezelési egység utal az érintett terület élőhelytípusára³, tartalmazza a természetvédelmi kezelési, fenntartási javaslatokat, azok indoklását, továbbá ha van, akkor a kezelési egységre vonatkozó fejlesztési és rekonstrukciós javaslatokat.

---

3 Bölöni *et. al.* (2011): Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR)

A tervezési terület kezelési egységei:

Kód	Kezelési egység	Élőhely Natura 2000 kód	Élőhely Á-NÉR kód
Erdőgazdálkodás			
KE1	Természetközeli tölgyesek	91I0*, 91G0,	K1a, L5, M5
KE2	Őshonos ligeterdők, fasorok, üde cserjések	91E0*	J1a, J2, J5, P2a
KE3	Idegenhonos és jellegtelen erdők		P3, P8, RB, RC, S1, S2, S3, S4, S7
Gyepgazdálkodás			
KE4	Száraz gyepek	6260*, 6210	G1, G2, H4, H5b, OC
KE5	Üde gyepek	6410	D2, OB
KE6	Üde láp- és sásrétek	7230	B4, B5, J1a
KE7	Vizes élőhelyek, mocsarak		B1a, BA, OA, U9
KE8	Száraz cserjések		P2b, RA, RB, RC
Szántóföldi gazdálkodás			
KE9	Szántók, vadföldek		T2, T6, OD

* kiemelt jelentőségű Natura 2000 élőhely

KE1 - Természetközeli tölgyes erdők

a.) Kezelési egység kódja: KE1

b.) Kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület mélyebb fekvésű buckaközi természetes tölgyesei, cseresei, mozaikos előfordulással. A tervezési terület alig több mint 5%-án találhatók természetközeli tölgyesek.

c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR élőhelyek:

Gyertyános tölgyesek: K1a

Alföldi zárt kocsányos tölgyesek: L5

Natura 2000 élőhelyek:

91G0 Pannon gyertyános tölgyesek

91I0* Euro-szibériai erdőssztyepp tölgyesek

Közösségi jelentőségű fajok:

nagy szarvasbogar (*Lucanus cervus*)

nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)

erdei béka (*Rana dalmatina*)

fekete gólya (*Ciconia nigra*)

közép tarkaharkály (*Dendrocopus mediua*)

fekete harkály (*Dryocopus martius*)

örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)

nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)

nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*)

d.) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az élőhely típusokban természetközeli erdőgazdálkodást javasolt folytatni.
- A többségében őshonos fafajokból álló állományokban a folyamatos erdőborítottság fenntartása javasolt. (Faanyagtermelést nem szolgáló, átmeneti, vagy örökerdő üzemmódra való áttérés, illetve annak fenntartása.)
- Az ápolási és erdőnevelési munkákat az őshonos elegyfajok kíméletével, az állományszerkezeti változatosság megtartásával és fokozásával javasolt végezni.
- Az elegyfajok hiánya esetén az állományok alátelepítése javasolt.
- Törekedni kell a tagolt alsó lombszint kialakítására, a honos cserjék megtartására.
- Az idegenhonos fafajokat javasolt fokozatosan kitermelni.

- A tarvágás alkalmazása sehol sem kívánatos, a puha talaj miatt a gépi munkákat időben és térben kontrollálni kell, vonszolásos közelítés nem javasolt.
- A teljes talajelőkészítés a jelölő élőhelyeken nem javasolt.
- Fahasználatok esetén a 30–60 évre elnyújtott törzsenkénti számlálás, vagy 1 famagasságnyi lécek kialakítása javasolt.
- Az álló és fekvő holtfa (főként a vastagabb, 15 cm átmérő feletti, odvas faanyag) jelentős részben visszahagyandó.
- Az erdőssztyepp erdők teljes záródása nem indokolt, természetes tisztások védendők. A természetes okok miatt záródáshiányos honos állományok esetében támogatandó a felnyíló erdőként való kezelés.
- Fontos az őshonos erdőszegély megőrzése.
- A legértékesebb, fokozottan védett idős tölgyesek egyedülálló természetvédelmi értéket képviselnek. Kiterjedésük mára annyira lecsökkent, hogy ezekben az állományokban a gazdasági célú erdőkezelés megszüntetése javasolt, a kezelések célja csak az élőhely természetességének megőrzése, vagy javítása lehet (pl. az inváziós fajok egyedeinek eltávolításával, az így keletkezett lécek ápolásával, a természetes újulat vadkártól való védelmével, szükség szerint mesterséges pótlásával). Az idős tölgyesek sok védett és jelölő faj élőhelyei, ezért fontos hogy mindig jelen legyenek a területen megfelelő természetességű állományai. Amíg a tervezési terület fiatalabb tölgyesei nem alkalmasak komplex ökológiai funkciójuk betöltésére, a jelenlegi idős állományok fokozott védelme indokolt, akkor is ha záródásuk csökken.

e.) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

A természet védelméről szóló 1996.évi LIII. törvény (különös tekintettel az 5-13.§-okra, valamint a védett területeken a 31.-41.§-okra.)

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény.

A 61/2017. (XII. 21.) FM rendelete az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról.

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

Javasolt előírások:

Kód	Javaslat	Megjegyzés
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy	A jelölő élőhelyek jó természetességű, idős állományaiban

Kód	Javaslat	Megjegyzés
	faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	faanyagtermelést nem szolgáló, egyéb részein örökzöld üzemmód javasolt.
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetszerű erdők 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	A felújításokban is javasolt.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód és kizárólag természetvédelmi célú beavatkozások a fokozottan védett területeken található jelölő élőhelyek jó természetességű, idős állományaiban.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meg hagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkenek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	Iránymutató szakirodalom: Pongrácz – Horváth 2010. ⁴
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.	pl. tájidegen erdőkben megtalálható őshonos erdőfolt
E23	A kijelölt egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.	Értékes gyepterülettel rendelkező, védett fajok élőhelyeként szolgáló tisztások, vizes élőhelyfoltok megőrzése.
E24	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt,	Értékes gyepterülettel

⁴ https://www.mme.hu/binary_uploads/2_magunkrol/heliaca/heliaca_2010_online.pdf

Kód	javaslat	Megjegyzés
	víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	rendelkező, védett fajok élőhelyeül szolgáló tisztások, vizes élőhelyek megőrzése, tisztásként vagy természetlen területként való lehatárolása.
E27	A természetes erdőtürsulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	A termőhelyi adottságok függvényében felnyíló állományok is elfogadhatóak.
E28	Természetes-, természetstzerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.	Elsősorban a bálványfa eltávolítása.
E32	Örökerdő üzemmódra való áttérés.	
E33	Természetes, természetstzerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.	
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.	
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.	
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.	
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.	
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	pl.: gyertyán, kocsánytalan tölgy, kocsányos tölgy, mezei juhar, kislevelű hárs, magas kőris, tatárjuhar, vadkörte, madárcseresznye, korai juhar
E73	Inváziós fás szárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.	

Kód	Javaslat	Megjegyzés
E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása.	Jelölő élőhelyeken és védett fajok élőhelyein az erdészeti beavatkozások vegetációs időszakon kívüli elvégzése (kivéve a védett fajokat közvetlenül nem veszélyeztető ápolási munkákat.)
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	
E82	Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők.	
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.	Kor- és térszerkezet természetességének javítása középkorú tölgyesekben.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.	Amennyiben ez nem kivitelezhető, a faanyag árnyékos helyen történő tárolása elszállításig.
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	Erdőben, természetlően és tisztáson egyaránt.

f) Élőhelyfejlesztési és rekonstrukciós javaslatok

Folyamatos erdőborítást biztosító, természetkímélő gazdálkodással, valamint az inváziós fajok folyamatos kontrolljával az élőhelyek természetességi állapota megőrizhető, illetve javítható.

g) Kezelési javaslatok indoklása

Az ide tartozó erdőtípusok hazánk legkritikább vegetációtípusait képviselik, ezért kiemelt védelmük indokolt. A pannon gyertyános-tölgyesek általában magasabb buckák tövével a mélyedésekben kialakult erdőtípus, ezért jellemzően kis kiterjedésűek. Gyakran a zárt homoki tölgyesekben jelenik meg foltokként, fokozatos átmenettel a szomszédos élőhelytípusba. Gyakori, hogy állományaik elszigetelten, idegenhonos ültetvényekben zárványként fordulnak elő, ahol fokozottan vannak kitéve a gyomokkal történő fertőződésnek, a tájidegen fafajok nyomásának, az eredeti állományszerkezet megbomlásának és a regenerációs képesség elvesztésének. Az Euro-szibériai erdőössztyepp tölgyesek a mélyebb fekvésű, de a gyertyános

tölgyeseknél jóval magasabban elhelyezkedő, mély, humuszos talajú termőhelyeken létrejött általában felnyíló, védett lágyszárúakban gazdag erdők.

A kezelési javaslatok a természetes állapot helyreállítására és fenntartására irányulnak. Megőrzésükben az állandó erdőborítás fenntartása alapvető természetvédelmi követelmény.

Az erdőssztyepp erdők legrosszabb regenerációs képességű erdőink közé tartoznak, az Alföldön elsősorban a betelepülő fajok hiánya és az inváziós fajok nyomása akadályozza regenerációjukat. Mai ligetességük részben természetes okokra vezethető vissza, részben a korábbi használat (legeltetés, kaszálás, nyiladékok) eredménye. A napfénykedvelő flóra szempontjából fontos, hogy e nyitott területek a jövőben is fennmaradjanak, hiszen eltűnésükkel az élőhely mozaikossága szűnhet meg, sok védett fénykedvelő lágyszárú és a hozzájuk kötődő gerinctelen fajok pusztulhatnak ki.

A tervezési területen mindkét élőhelytípus kis kiterjedésben maradt fenn, ezért javasolt ezen erdők hosszútávú dinamikájára (önfenntartó és megújulási képesség, spontán regeneráció) vonatkozóan tudományos kísérleteket folytatni, legtöbb állományukat a gazdálkodásból is teljesen ki vonni.

KE2 – Őshonos ligeterdők, fasorok, üde cserjések

a) Kezelési egység kódja: KE2

b) Kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület fűz, nyír, éger, kőris és nyár fafajok alkotta, higrofil karakterű, többé-kevésbé záródó erdeit és cserjéseit foglalja magában. A terület mintegy 7,5%-án találhatók ilyen állományok.

c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR élőhelyek:

Fűzlápok, lápcserjések: J1a

Éger- és kőrislápok: J2

Égerligetek: J5

Üde cserjések: P2a

Natura 2000-es jelölő élőhely:

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Közösségi jelentőségű fajok:

díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

erdei béka (*Rana dalmatina*)

fekete gólya (*Ciconia nigra*)

rétisas (*Haliaeetus albicilla*)

hamvas küllő (*Picus canus*)

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az élőhelytípus természetvédelmi szempontból legértékesebb és legsérülékenyebb állományaiban a gazdasági szempontú erdőművelés felhagyása, faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód, a terület többi részén természetkímélő erdőgazdálkodás folytatása javasolt.
- A többségében őshonos fafajokból álló állományokban az állandó erdőborítottság fenntartása - a teljes záródás igénye nélkül.
- Az ápolási és erdőnevelési munkákat az őshonos elegyfajok kíméletével, az állományszerkezeti változatosság megtartásával, illetve fokozásával javasolt végezni.
- Az idegenhonos fafajokat fokozatosan javasolt eltávolítani.
- A tarvágás alkalmazása sehol sem kívánatos.

- A puha talaj miatt fontos a gépi munkák gondos megtervezése időben és térben, annak érdekében, hogy ne okozzon talajbolygatást. Vonszolásos közelítés nem javasolt.
- A teljes talajelőkészítés nem javasolt.
- Véghasználatok esetén a 30–60 évre elnyújtott törzsenkénti és csoportos szálalás javasolt.
- Az álló és fekvő holtfa (főként a vastagabb, 15 cm átmérő feletti, odvas faanyag) visszahagyandó.
- A honos fajú böhöncös faegyedek, elsősorban a fűzek védendők.
- Fontos az őshonos erdőszegély megőrzése.
- A nem üzemtervezett őshonos facsoportok, fasorok feltétlen meghagyandók, pótolandók.
- A száradó égerek vízháztartásának javítása érdekében, ahol erre lehetőség van, javasolt a terület mesterségesen kialakított lecsapoló árkainak felszámolása, a víz visszatartása. Ahol a vízpótlás nem megoldható, az állományok fokozatos cseréjét javasoljuk, a száradó égerek helyébe egyre több keményfás ligeterdei faj elegyítésével (kőris, nyár, tölgy).

e.) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996.évi LIII. törvény. (különös tekintettel az 5-13.§-okra, valamint a védett területeken a 31.-41.§-okra.)

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény.

A 61/2017. (XII. 21.) FM rendelete az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról.

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

Javasolt előírások:

Kód	Javaslat	Megjegyzés
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	A jelölő élőhelyek jó természetességű, idős állományaiban faanyagtermelést nem szolgáló, egyéb részein örökerdő üzemmód javasolt.
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetszerű erdők 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	A felújításokban is javasolt.

Kód	Javaslat	Megjegyzés
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	Iránymutató szakirodalom: Pongrácz – Horváth 2010. ⁵
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.	pl.: jelölő élőhelyeken az erdészeti beavatkozások vegetációs időszakon kívüli elvégzése
E23	A kijelölt egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.	Értékes gyeptelepítéssel rendelkező, védett fajok élőhelyéül szolgáló tisztások, vizes élőhelyfoltok megőrzése.
E24	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Értékes gyeptelepítéssel rendelkező, védett fajok élőhelyéül szolgáló tisztások, vizes élőhelyfoltok megőrzése, tisztásként vagy terméketlen területként való lehatárolása.
E27	A természetes erdőtüszulák/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	A termőhelyi adottságok függvényében felnyíló állományok is elfogadhatóak.
E28	Természetes-, természetsszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.	

⁵ https://www.mme.hu/binary_uploads/2_magunkrol/heliaca/heliaca_2010_online.pdf

Kód	Javaslat	Megjegyzés
E32	Örökerdő üzemmódra való áttérés.	
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.	
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.	
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.	
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.	
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.	
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	pl.: éger, magyar kőris, fehér nyár, fekete nyár, fehér fűz
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	
E73	Inváziós fás szárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.	
E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása.	Jelölő élőhelyeken és védett fajok élőhelyein az erdőszeti beavatkozások vegetációs időszakon kívüli elvégzése (kivéve a védett fajokat közvetlenül nem veszélyeztető ápolási munkákat).
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	
E82	Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők.	
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszáru fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.	Kor- és térszerkezet természetességének javítása középkorú tölgyesekben.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a	Amennyiben ez nem

Kód	Javaslat	Megjegyzés
	xilofág rovarfajok védelme érdekében.	kivitelezhető, a faanyag árnyékos helyen történő tárolása elszállításig.
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	Erdőben, természetlen és tisztáson egyaránt.

f) Élőhelyfejlesztési és rekonstrukciós javaslatok

A vízháztartás megőrzése mellett a terület háborítatlanságának biztosításával, vagy folyamatos erdőborítást biztosító, természetkímélő gazdálkodással az élőhelyek természetességi állapota megőrizhető, illetve javítható.

g) Kezelési javaslatok indoklása

A tervezési területen egykor jóval gyakoribb éger- és kőrislápokat a lecsapolás, illetve termőhelyeik átalakítása szorította vissza. Komolyabb mennyiségű és minőségű faanyaguk miatt legtöbb állományukban gazdálkodtak, illetve ma is gazdálkodnak. Kitermelésük szinte kizárólag tarvágással, felújulásuk nagyobb részt tuskósarjak révén történt. Legtöbbjük ritka reliktum jellegű élőhelyeknek és fajoknak otthont adó, vízhez kötődő élőhelytípus. Természetességi állapotukat elsősorban a vízrendezés-vízkezelés, az erdőgazdálkodás és az inváziós fajok befolyásolják. Az égerligetek, sok esetben „*ex lege*” védett lápok, ritkaságuk miatt kiemelt törődést érdemlő élőhelyek, ahol elsősorban a vízháztartás helyreállítása a legsürgetőbb feladat, a bolygatást előidéző vadak egyidejű kizárása mellett. A kezelési javaslatok az élőhely típusok mozaikos változatosságainak megőrzését segítik elő. Az üde ligeterdőket kísérő cserjések jelenléte mindig átmeneti jellegű, és csupán egy erdőszedési folyamat egy állapotának tekinthetők.

KE3 – Idegenhonos és jellegtelen erdők

a.) Kezelési egység kódja: KE3

b.) Kezelési egység meghatározása:

Jellemzően ültetett vagy spontán kialakult akácosok, fenyvesek, nemes nyarasok, bálványfások, kevert fafajú erdők, valamint homogén szerkezetű, jellegtelen, honos fajokból álló fiatal ültetvények. A tájidegen ültetvények magas aránya miatt ebbe a kezelési egységbe tartozik a terület erdőállományának csaknem 80%-a.

c.) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR élőhelyek:

Őshonos fafajú fiatalosok: P1

Fiatal erdősítés: P3

Vágásterület: P8

Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők: RB

Tájidegen fajokkal elegyes jellegtelen erdők és ültetvények: RD

Akácos: S1

Nemesnyáras: S2

Egyéb tájidegen lombos erdő: S3

Fenyves ültetvény és változatai: S4

Nem őshonos fafajok spontán állományai: S6

Nem őshonos fafajú facsoportok, erdősávok és fasorok: S7

Natura 2000-es jelölő élőhely:

Ebben a kezelési egységben nem található Natura 2000 élőhely.

Közösségi jelentőségű fajok:

Közösségi jelentőségű fajok előfordulása nem jellemző.

d.) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A tájidegen fajokkal jellemezhető állományokban hosszú távon a szerkezetátalakítás, a termőhelynek megfelelő őshonos fafajú felújítás támogatandó. Mivel igen nagy kiterjedésű területről (több ezer hektár) van szó, a teljes állománycsere megvalósítására reálisan csak több évtizedes távlatban van lehetőség. A további fertőződés megelőzése érdekében első ütemben a természetes gyepek és természetközeli állapotú erdők környezetében javasolt elvégezni a szerkezetátalakításokat. A szerkezetátalakítások jelentős költségeit lehetőség esetén pályázati forrásból javasolt fedezni.

- Gyenge termőhelyeken természetvédelmi szempontból a zárt erdőállomány nem elvárás, a honos fafajú felnyíló állományok, erdős sztyepp vegetáció kialakítása is támogatandó.
- A pannon homoki gyepek helyén mesterséges úton létrehozott erdők honos állományokká történő átalakítása kétséges, ezért természetvédelmi szempontból indokolt ezen területeken az erdőművelés felhagyása, a gyepek rekonstrukciója.
- Jellegtelen honos állományokban a természetszerű elegyesség és korszerkezet kialakítását segítő természetkímélő gazdálkodás folytatása javasolt.
- Tuskózás és mélyszántás az erdőfelújítás során tájidegen fűfajájú állományokban egyedi elbírálás mellett engedélyezhető, ahol a honos lágyszárú vegetáció még részben vagy egészben megtalálható, ott kerülendő.
- Az erdőnevelési munkák és a véghasználatok során a tájidegen állományokban az őshonos faegyedek, jellegtelen honos állományokban az elegyfajok védendőek.
- A honos fűfajájú állományokban a nevelővágások során az intenzíven terjedő nem őshonos fajok lehetőség szerinti visszaszorítása javasolt.
- A természetes tisztások beerdősítése nem kívánatos.

e.) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

Természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (különös tekintettel az 5-13.§-okra, valamint a védett területeken a 31.-41.§-okra.)

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény.

A 61/2017. (XII. 21.) FM rendelete az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról.

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

Javasolt előírások:

Kód	Javaslat	Megjegyzés
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	Iránymutató szakirodalom: Pongrácz – Horváth 2010. ⁶

⁶ https://www.mme.hu/binary_uploads/2_magunkrol/heliaca/heliaca_2010_online.pdf

Kód	Javaslat	Megjegyzés
E23	A kijelölt egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.	Értékes gyepterülettel rendelkező, védett fajok élőhelyeül szolgáló tisztások, vizes élőhelyek megőrzése.
E24	Az erdőterületeken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Értékes gyepterülettel rendelkező, védett fajok élőhelyeül szolgáló tisztások, vizes élőhelyek megőrzése, tisztásként vagy terméketlen területként való lehatárolása.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőterületre/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	Honos állományok, illetve honos elegyfajok esetén.
E27	A természetes erdőterület/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állománystruktúrájának kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	Döntően honos fajú erdőkben. Termőhelyi adottságok függvényében felnyíló állományok is elfogadhatóak.
E28	Természetes-, természet szerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fajok eltávolítása.	Amennyiben ez nem eredményez jogszabálytalan fahasználatot.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolítása.	Elsősorban a bálványfa eltávolítása (különös tekintettel a termő egyedekre).
E54	Idegenhonos fajú faállomány struktúrájának kialakítása.	Elsősorban a természetes gyepeket és a természet szerű erdőállományokat körbevevő idegenhonos erdők átalakítása. A termőhelynek megfelelően felnyíló állománystruktúra

Kód	javaslat	Megjegyzés
		kialakítása vagy gyepesítés is támogatható. Tekintettel az érintett terület nagyságára, a technikai és gazdasági nehézségekre az idegenhonos állományok teljes szerkezetátalakítása távlati cél, amelynek kivitelezése - adott esetben - fokozatosan, több vágásfordulón keresztül is támogatható.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	pl.: kocsánytalan tölgy, kocsányos tölgy, mezei juhar, kislevelű hárs, magas kőris, tatárjuhar, fehér nyár, fekete nyár, fehér fűz, vadkörte, madárcseresznye, korai juhar
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.	pl.: kocsánytalan tölgy, kocsányos tölgy, mezei juhar, kislevelű hárs, magas kőris, tatárjuhar, magyar kőris, fehér nyár, fekete nyár, fehér fűz, vadkörte, madárcseresznye, korai juhar
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.	A bálványfa és az akác terjedésének megakadályozása, hosszú távon honos állományokká történő átalakítása.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	
E73	Inváziós fás szárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.	

Kód	Javaslat	Megjegyzés
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.	Döntően honos fafajú egykorú állományokban.
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

f) Élőhelyfejlesztési és rekonstrukciós javaslatok

Hosszú távon ezen erdőállományok természetyszerű őshonos erdőállományokká átalakítása a cél, a termőhelynek és az erdőgazdálkodási tájnak megfelelő fafajokkal. Száraz termőhelyeken a felnyíló erdő, erdősztyepp folt kialakítása támogatandó.

Az akácosok közül azok az állományok, amelyek korábbi tölgyesek helyén létesültek visszaalakítandók az eredeti tölgyes állományokká. Erre leginkább ott van jó esély, ahol az akácos első generációs, így az eredeti cserje és aljnövényzet, még ha töredékesen is, de fennmaradt. A visszaalakítható állományok az aljnövényzetükben nagyobb mennyiségben előforduló tölgyes fajokról (pl.: odvas keltike), illetve az esetleg bennük megtalálható nagyobb hagyásfákról könnyen azonosíthatóak. Jól felismerhetők még a bennük spontán újuló tölgyfajok előfordulásáról is. Az eredeti természetes növénytakaró maradványait még valamennyire tartalmazó nemes nyaras állományok visszaállítása a termőhely aktuális állapotának függvényében még megkísérelhető, egyébként állományaik mindenütt a tájba illő őshonos fafajok (fehér és szürke nyár, kocsányos tölgy) elegyes állományival váltandók fel. A fekete dió és vörös tölgy állományait legtöbbször tölgyesek helyén alakították ki, ezeket javasolt visszaalakítani. A jellegtelen, gyér és gyomos aljnövényzetű fenyvesek – termőhelytől függően – őshonos fafajokkal váltandók fel, vagy gyepesítendőek. Telepítendő fafajok (termőhelytől függően különböző arányban): kocsányos tölgy, molyhos tölgy, gyertyán, fehér nyár, szürke nyár, magyar kőris, mezei juhar.

g) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység legfajúlyosabb természetvédelmi problémája a tájidegen faültetvények őshonos erdővé alakítása. Az átalakítás növeli a Natura 2000 terület természetességét, és a jelölő élőhelyek kiterjedését. Minden erdei termőhelyre meg lehet találni azokat az őshonos fafajokat, melyekkel az erdőfelújítás elvégezhető. A javasolt fahasználati módszerek alkalmazása csökkenti a védett fajok károsodását és növeli azok élőhelyét, hozzájárul a termőréteg, az erdő hosszú távú fennmaradásához. Száraz termőhelyeken nem szükséges a zárt erdőállomány elérése, a felnyíló erdő, erdősztyepp folt kialakítása támogatandó. A

pannon homoki gyepek helyén létrehozott tájidegen faültetvények fenntartása helyett természetvédelmi szempontból sokkal kedvezőbb az őshonos gyepvegetáció helyreállítása. A klímaváltozás következtében jelentkező szárazodás is indokolja, hogy a gyenge termőhelyeken az erőltetett erdőfelújítás helyett az erdős sztyepp vagy gyepvegetáció kialakítását támogassuk.

KE4 – Száraz gyepek

a.) Kezelési egység kódja: KE4

b.) Kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület uralkodó gyepes élőhelyei, helyenként még kisebb nyílt, szélsőségesen száraz foltokkal, különböző kiterjedésű cserjésekkel. Nagy területen lett tájidegen fafajokkal beültetve, ezért egykori kiterjedésük jelentősen csökkent.

c.) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR élőhelyek:

Nyílt homokpuszta gyepek: G1
Homoki sztyepprétek: H5b
Galagonyás száraz és félszáraz cserjések: P2b
Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek: OC

Natura 2000-es jelölő élőhely:

6260* Síksági pannon homoki gyepek
6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia)

Közösségi jelentőségű fajok:

homoki nőszirm (*Iris humilis ssp. arenaria*)
magyar futrinka (*Carabus hungaricus*)
erdei pacsirta (*Lullula arborea*)
ürge (*Spermophilus citellus*)

d.) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A tervezési terület száraz gyepein a gazdálkodás célja a homoki élőhely életközösségének hosszú távú fennmaradásának biztosítása. Ennek érdekében el kell kerülni az olyan technológiákat, amelyek a természetes növényzet, a termőréteg, a vízháztartás megváltoztatását, károsítását okozzák.
- Legeltetés birkával történhet. Az állatlétszám egyeztetése az illetékes nemzeti park igazgatósággal, és legeltetési terv készítése évenként, az időjárás függvényében szükséges.
- Cserjeirtás a gyepek kímélése mellett lehetséges. A cserjék visszaszorításakor nem lehet cél az összes cserje eltávolítása, az idős, őshonos egyedeket óvni kell.
- Égetés csak engedéllyel, a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetve végezhető.
- Az agresszíven terjedő lágyszárú özönnövények, a selyemkóró, a parlagfű visszaszorítása javasolt, ha szükséges évenként többszöri kaszálással.

- Az inváziós fajok, a bálványfa, a keskenylevelű ezüstfa, a fehér akác és az ostorfa teljes mértékű eltávolítása javasolt a gyepekről.
- Fokozott óvatosságot igényel a csapadékos időszakban a gépi munkavégzés és a legeltetés. Felázott talajon ezeket fel kell függeszteni.
- A szántóval érintkező gyepeknél a szegélyeken a mezsgyék, bokrok kímélendők, a gyomosodás, az elszántás, és a bemosódás elkerülésének érdekében.

e.) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A Természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény.

A 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet a Natura 2000 gyepterületek földhasználati szabályairól

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

Javasolt előírások:

Kód	Javaslat	Megjegyzés
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.	
GY21	Legeltetés és kaszálás nem megengedett, a területet kezelés nélkül történő fenntartása.	A sérülékeny területeken: buckatetőkön és buckaközi mélyedésekben, vagy védett fajok élőhelyén; a legeltetési engedélyben meghatározottak szerint.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	Az ürgeállomány megőrzésére kijelölt

Kód	javaslat	Megjegyzés
		területrészekben a faj védelme érdekében a növényzetmagasság teljes vegetációs időben alacsonyan (10 cm, rövid ideig max. 15 cm) szükséges tartani.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetéshez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.	
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltok meghagyása.	
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY68	Legeltethető állatfaj: juh	
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	

Kód	javaslat	Megjegyzés
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.	
GY108	Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.	
GY123	A fás legelő fájának felújítását a megjelenő újulat megőrzésével, a vadak és legelő állatok elleni megvédésével szükséges biztosítani.	
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.	
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.	

f) Élőhelyfejlesztési és rekonstrukciós javaslatok

Helyenként fokozatos, egyszerre kisebb erélyű cserjeirtás szükséges. A megtisztított területeket folyamatos monitorozás mellett, extenzív legeltetés alá javasolt vonni.

g) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó élőhelyek a Dél-mezőföld Tájvédelmi Körzet kiemelt jelentőségű védett és fokozottan védett élőhelyei, ezért ezeken a homoki gyepeken a gazdálkodás elsődlegesen a természetvédelmi kezelési célokat kell, hogy szolgálja.

A javasolt kezelések a jelenlegi szukcessziós folyamatoknak szabnak gátat, így elősegítik a homokgyepek hosszú távú fennmaradását. A legkedvezőbb beavatkozás a cserjék fokozatos, több évre (5-10 évre) elhúzott (első ütemben kb. 30-50%-os) visszaszorítása. Az egyszerre nagyobb mértékű beavatkozás nem javasolt. A nagy kiterjedésű, intenzív cserjeirtás erős sarjadást okozhat. A hatékonyság növelése érdekében a cserjék tuskóinak egyedi vegyszeres kezelése is elfogadható a sarjadás csökkentése érdekében.

A gyepek extenzív, időszakos legeltetése alapvető fontosságú. A legeltetés elmaradása avar felhalmozódáshoz, becserjésedéséhez, majd számos védett karakter növény faj, mint pl. a jelölő homoki nőszirm (Iris humilis), vagy a fekete kökörcsin (Pulsatilla pratensis) magvainak kicsírázásának sorozatos elmaradásához, majd a fajok kipusztulásához vezet.

Azokon a lehetőleg nagy, összefüggő területrészeken, ahol az ürgeállomány megőrzése a cél, a gyepet elsősorban legeltetéssel, de szükség esetén kiegészítő kaszálással is a teljes vegetációs időszakban röviden (10 cm alatt, rövid ideig 15 cm alatt) szükséges tartani, ellenkező esetben az ürge (*Spermophilus citellus*) állomány hosszútávú leromlása, szélsőséges esetben kipusztulása fenyeget. A legeltetés intenzitásának megállapítása minden esetben csak az adott év csapadékvizsgálata, és a fűnövedék ismeretében lehetséges. Az állattartás ezeken a helyeken az élőhelyek kezeléséről kell, hogy szóljon, és nem egy állandó nagyobb létszámú állat gazdasági tartásáról.

KE5 – Üde gyepek

a) Kezelési egység kódja: KE5

b) Kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület mélyebb fekvésű üde rétjei, mozaikjai, helyenként jelentősen becserjésedve, illetve gyomosodva.

c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR élőhelyek:

Kékperjés rétek: D2

Mocsárrét: D34

Jellegtelen üde gyepek: OB

Natura 2000-es jelölő élőhely:

6410, Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae)

Közösségi jelentőségű fajok:

nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A tervezési terület üde gyepein a gazdálkodás célja a magas fűvű gyepek életközösségeinek hosszú távú fennmaradásának biztosítása. Ennek érdekében el kell kerülni az olyan technológiákat, amelyek a természetes növényzet, a termőréteg, a vízháztartás megváltoztatását, károsítását okozzák.
- Legeltetés szarvasmarhával, kizárólag időszakosan, extenzív, áthajtó jelleggel történhet. Az állatlétszám egyeztetése az illetékes természetvédelmi kezelővel, és évenkénti legeltetési terv készítése, az időjárás függvényében szükséges.
- Cserjeirtás a gyepek kímélése mellett lehetséges. A cserjék visszaszorításakor, nem lehet cél az összes cserje eltávolítása, az idős, őshonos egyedeket óvni kell.
- A területen nem javasolt az égetés.
- Az intenzíven terjedő, illetve inváziós fajok, a fehér akác, a bálványfa, a zöld juhar, a kései meggy folyamatos irtása szükséges.
- Ügyelni kell a csapadékos időszakban a gépi munkavégzésre és a legeltetés intenzitására. Felázott talajon ezeket fel kell függeszteni.
- A szántóval érintkező gyepeknél a szegélyeken a mezsgyék, bokrok kímélendők, a gyomosodás, az elszántás, és a bemosódás elkerülésének érdekében.
- Az éves kaszálási időket a haris esetleges költségéhez kell igazítani.

- A védett növényfajok és a gerinctelen fauna védelme érdekében minden évben kíméleti területeket, búvósávokat kell kijelölni, kaszálásonként változó elhelyezkedésben.
- Az állatvilág védelme érdekében kizorító kaszálás és vadriasztó lánc alkalmazása szükséges.
- A gyepek regenerálódása érdekében kaszáláskor magas, 10 cm-es tarló meghagyása szükséges.

e.) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény.

A 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet a Natura 2000 gyepterületek földhasználati szabályairól.

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

Javasolt előírások:

Kód	Javaslat	Megjegyzés
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.	
GY21	Legeltetés és kaszálás nem megengedett, a területet kezelés nélküli történő fenntartása.	A sérülékeny területeken, pl. tocsogós részeken vagy védett fajok élőhelyén; a legeltetési engedélyben meghatározottak szerint.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetéshez	

Kód	javaslat	Megjegyzés
	engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.	
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltok meghagyása.	
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék	
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.	
GY108	Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.	

Kód	javaslat	Megjegyzés
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.	
GY135	Legeltetési hasznosítás esetén legalább 10 cm-es gyepmagasság biztosítása.	
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.	

f) Élőhelyfejlesztési és rekonstrukciós javaslatok

Helyenként fokozatos, egyszerre kisebb erélyű cserjeirtás szükséges lehet.

g) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó élőhelyek a Dél-mezőföld Tájvédelmi Körzet kiemelt jelentőségű védett és fokozottan védett élőhelyei. Ezért ezeken, elsősorban a kékperjés lápréteken a gazdálkodás elsődlegesen a természetvédelmi kezelési célokat kell, hogy szolgálja.

Alapvetően a hagyományos kaszálásos rétgazdálkodás folytatható. Az élőhely életközösségéhez igazított kaszálási idő biztosítja a növényzet évenkénti megújulását. A kaszálatlan mozaikok a földön fészkelő madaraknak, mint pl. a haris (*Crex crex*), a réti tücsökmadár (*Locustella naevia*), vagy a sárga billegető (*Motacilla flava*) fészkelő helyet, a gerinctelen faunának, mint pl. a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vagy a vérfű hangyaboglárka (*Phengaris teleius*) búvóhelyet, szaporodási és táplálkozási feltételeket biztosítanak. A gyepek vízellátottsági és gyomosodási foka, természeti értéke kis területeken is nagymértékben eltérhet, ezért a fennmaradó kaszálatlan területeket ennek figyelembevételével kell kijelölni. A magasabb, 10 cm-es tarló meghagyásával történő gépi kaszálás következtében a gyeperinctelen faunája és a velük táplálkozó állatcsoportok is megvédhetők.

KE6 – Üde láp- és sásrétek

a) Kezelési egység kódja: KE6

b) Kezelési egység meghatározása:

Legalább időszakosan vízzel borított, tápanyaggal jól ellátott termőhelyen kialakuló sás fajokban gazdag, sokszor üde cserjékkel, fűz és nyárfákkal tarkított, kiemelt természeti értéket képviselő élőhely komplexek.

c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR élőhelyek:

Lápi zsombékosok: B4

Nem zsombékoló magassásrétek: B5

Fűzlápok, lápcserjések: J1a

Natura 2000-es jelölő élőhely:

7230 - Mészkedvelő (meszes talajú) üde láp- és sásrétek

Közösségi jelentőségű fajok:

vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Magas természetvédelmi értéket képviselő élőhelyek, olyan gazdasági hasznosításuk nem javasolt, mely a természetes növényzet, a termőréteg, a vízháztartás megváltoztatását, károsítását okozhatja.
- Legeltetés és/vagy kaszálás kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóság által egyeztetett módon és időben, természetvédelmi célból történhet.
- Erdősítésük nem javasolt.
- A vadállomány részére több helyen kialakított itatógödrök és szórók felszámolása szükséges.

e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény.

A 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet a Natura 2000 gyepterületek földhasználati szabályairól.

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

Javasolt előírások:

Kód	Javaslat	Megjegyzés
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.	
GY21	Legeltetés és kaszálás nem megengedett, a területet kezelés nélküli történő fenntartása.	Csak természetvédelmi célból engedélyezhető alkalmi kezelés.
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.	
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.	
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék	Csak természetvédelmi célból végezhető legeltetés.
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.	Csak természetvédelmi célból végezhető kaszálás.

Kód	Javaslat	Megjegyzés
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.	
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	

f) Élőhelyfejlesztési és rekonstrukciós javaslatok

Az üde láp- és sásrétek természetvédelmi kezelése során elsőként a vízháztartási viszonyaikat befolyásoló műtárgyak, illetve terepviszonyok közvetlen negatív hatásait szükséges mérsékelni, vagy megszüntetni. Majd a felhagyott kezelésű és átalakult üde láprétek szukcesszióját javasolt mérsékelni. Visszaalakításuk első fázisa jellemzően a rátelepült cserjés vagy nádas eltávolításával kezdődik, amelyet az első években rendszeres, évenként többszöri kaszálás követhet. Ahol az egykori zsombéklápfolt mozaik még regenerálódásra képes, onnan a másodlagosan elterjedt cserjék (füzek) irtása kizárólag egyedi elbírálással, egyedenként, az érintett élőhely nagyfokú védelme mellett elvégezhető. A kiirtott cserjék a területről eltávolítandók. A vadállomány részére több helyen kialakított itatógödröket és szórókat javasolt megszüntetni.

g) Kezelési javaslatok indoklása

Az üde láp- és sásrétek a tervezési körzet kiemelt jelentőségű, fajgazdag, általában kisebb kiterjedésű, változatos, mozaikos élőhelyei. Kis kiterjedésük és a talajvízháztartás változásra érzékenyen reagáló képességük miatt, az emberi behatásokra ökológiailag hamar változnak. Jelentős közösségi élőhely, jellemző védett növényei pl. a zergeboglárt (*Trollius europaeus*), a buglyos szegfű (*Dianthus superbus*), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*), vagy a mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*).

Az érintkező szántók és vadföldek műtrágyázása következtében jelentős az eutrofizációjuk, ami egyik előfeltétele az özöngyomok terjedésének. A műtrágya felhasználás visszaszorításával az eutrofizáció hatása csökkenthető. Az özöngyomok visszaszorítására alkalmas lehet a kaszálás, vagy a víz visszatartása. Hosszú (1/2-1 év) és magas (30-60 cm) vízborítás eredményeképpen az inváziós fajok erősen károsodnak, míg az élőhelyre jellemző fajok csak kissé szorulnak vissza. Az üde cserjések kitűnő búvóhelyet nyújtanak a vadállománynak. Ez generálja a legfontosabb természetvédelmi teendőt, a vadállomány szabályozását. A vaddisznó túráásával mára sok helyen visszafordíthatatlan károkat okozott, ezért az itt kialakított itatógödrök és szórók felszámolása sürgős feladat.

KE7 – Vizes élőhelyek, mocsarak

a) Kezelési egység kódja: KE7

b) Kezelési egység meghatározása:

Állandó vagy az év jelentős részében vízborítottság alatt álló, nádasok, gyékényesek, csatornák, vízfoltok, sokszor kevert, jellemzően kis kiterjedésű, de kimagasló természetvédelmi értékkel bíró élőhelyek.

c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR élőhelyek:

Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások: B1a

Csatornák, szabályozott patakok, mesterséges tavak parti zónájában és közvetlen partközeli víztestében kialakult fragmentális mocsarak és kisebb hínarasok: BA

Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek: OA

Állóvizek: U9

Natura 2000-es jelölő élőhely:

Nem fordul elő.

Közösségi jelentőségű fajok:

réti csík (*Misgurnus fossilis*)

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)

mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

vidra (*Lutra lutra*)

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A kezelési egység ide sorolt élőhelyei jellemzően nem hasznosítottak, és a jövőben sem javasolt semmilyen hasznosításuk.
- Kezelési beavatkozás az természetvédelmi engedéllyel, a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetve, kizárólag természetvédelmi céllal történhet.
- A levezető árkok, csatornák tisztítását, kotrását, csak természetvédelmi szempontból indokolt esetben, az illetékes nemzeti park igazgatósággal egyeztetve lehet elvégezni.
- Erdősítésük nem javasolt.
- A vadállomány részére több helyen kialakított itatógödrök és szóró felszámolása szükséges.
- Az élőhelyekkel érintkező szántóterületeken különösen fontos a kemikáliák használatának kerülése.

e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény.

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

Javasolt előírások:

Kód	Javaolat	Megjegyzés
V8	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetéses állattartás segítségével.	
V9	Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
V63	Élőhelyrekonstrukció	
V67	A területen mindennemű beavatkozás kerülendő, kezeletlen állapotban való fenntartás indokolt.	Kivéve természetvédelmi kezelés, inváziós fajok eltávolítása.
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	

f) Élőhelyfejlesztési és rekonstrukciós javaslatok

A vízháztartási viszonyokat kedvezőtlenül befolyásoló műtárgyak, illetve terepviszonyok megszüntetésével vagy átalakításával a vízdinamikai jellemzők javíthatók. A nagymértékben elfüzesedett zsombékosok esetében szükségessé válhat a cserjék ritkítása. A füzek eltávolítása minden esetben egyedi elbírálással, a természetvédelmi értékek nagymértékű védelme mellett végzendő.

g) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe sorolt területek magas természetvédelmi értéket képviselnek. Számos védett és közösségi jelölő fajnak, mint pl. a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a dunai gőte (*Triturus dobrogicus*), vagy a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) élőhelye. Az ide sorolt élőhelyek jellemzően gazdaságilag nem hasznosítottak, fennmaradásuk elsősorban természetes vízdinamikájuk megőrzésén alapszik. A kezelési egység javaslati a vízháztartási viszonyok megőrzésére, a zavartalanság biztosítására vonatkoznak. A vadállomány, elsősorban a vaddisznó kizárása, az itt szaporodó növény- és állatközösségek fennmaradásának kiemelt feltétele.

KE8 – Száraz cserjések

a.) Kezelési egység kódja: KE8

b.) Kezelési egység meghatározása:

Ide sorolandók a nagyobb kiterjedésű bokrosok, igen sok átmeneti formában, melyek alól záródásuk miatt, sok helyen a gyepvegetáció már jórészt eltűnt.

c.) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR élőhelyek:

Galagonyás száraz cserjések: P2b

Natura 2000-es jelölő élőhely:

Nem fordul elő.

Közösségi jelentőségű fajok:

Közösségi jelentőségű fajok előfordulása nem jellemző.

d.) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Ha járható, akkor legeltetés birkával, lóval, marhával, kecskével lehetséges, az állat létszám előzetes egyeztetése szükséges a természetvédelmi kezelővel.
- Cserjeirtáskor fontos a homoki gyep tisztások kímélete.
- A cserjék továbbterjedését javasolt megakadályozni.
- Erdősítésük nem javasolt.

e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

A természet védelméről szóló 1996.évi LIII. törvény vonatkozó rendelkezései.

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

Javasolt előírások:

Kód	Javaslat	Megjegyzés
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.	
GY30	A természetes gyepekben őshonos, méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a	

Kód	Javaslat	Megjegyzés
	meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltok meghagyása.	
GY118	Élőhelyrekonstrukció.	Amennyiben a terület gyepként való fenntartása hosszú távon biztosított
VA03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.	

f) Élőhelyfejlesztési és rekonstrukciós javaslatok

Élőhelyrekonstrukció azon foltokban javasolt, ahol a cserjeirtás után a terület folyamatos kezelése, gyepként való fenntartása hosszú távon biztosított.

g) Kezelési javaslatok indoklása

A cserjések sok esetben védett gyepterületek szukcessziója során alakultak ki, ám fontos védett bokraklakó madárfajok élőhelyei (pl. tövisszúró gébics, mezei poszáta, barát poszáta, kis poszáta, feketeterítő, stb.), növelik a terület élőhelyi és faji diverzitását. Átalakításuk nagy anyagi és munkaerő ráfordítást igényel, ezért csak a cserjeirtás után hosszútávon is kezelhető foltok megtisztítása javasolt. Mindemellett a bokrosok további terjeszkedését akadályozni kell a megfelelő időben végzett cserjeirtásokkal, és az inváziós fásszárúak eltávolításával.

KE9 – Szántók, vadföldek

a) Kezelési egység kódja: KE9

b) Kezelési egység meghatározása:

Mezőgazdaságilag hasznosított, vagy felhagyott szántó területek, vadföldek.

c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR élőhelyek:

Egyéves intenzív szántóföldi kultúrák: T1

Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák: T2

Extenzív szántók: T6

Lágyszárú özönfajok állományai: OD

Natura 2000-es jelölő élőhely:

Nem fordul elő.

Közösségi jelentőségű fajok:

Közösségi jelentőségű fajok előfordulása nem jellemző.

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése javasolt.
- Őshonos erdősítésük, fás ligetek kialakítása támogatandó.
- Vizes élőhellyel érintkező szegélyében legalább 6 méter széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni.
- A szántók művelése kapcsán törekedni kell arra, hogy a szomszédos természetes élőhelyek ne károsodjanak.
- Rendszeres gyomtalanításuk szükséges.
- A művelésük során kerülendő más területek, különösen gyepek elszántása.
- A vegyszerhasználatot a szükséges minimumon kell tartani, és ügyelni kell az elsodródás megakadályozására.
- Az alkalmazott agrotechnikában törekedni kell a természetbarát szerek használatára.
- A területen található szántókon javasolt a környezettudatos gazdálkodás és a fenntartható mezőgazdálkodási gyakorlat kialakítása.
- A művelt vadföldek az intenzíven terjedő özöngyomok (*selyemkóró*, *magas aranyvessző*, *ürümlevelű parlagfű*) egyik fő forrásai, ezért rendszeres gyomtalanításuk, vagy megszüntetésük indokolt.

e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok

Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény.

A 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet a Natura 2000 gyepterületek földhasználati szabályairól.

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről.

Javasolt előírások:

Kód	Javaslat	megjegyzés
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni	
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható	
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtást végzése.	
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett	
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.	
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek nem alkalmazhatók.	
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen	
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény nem telepíthető.	
SZ52	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel, a megjelenő inváziós növényfajok irtása.	
SZ54	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását	

Kód	javaslat	megjegyzés
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel, a megjelenő inváziós növényfajok irtása.	
SZ63	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés nem megengedett.	
SZ67	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata nem alkalmazható, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők	
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amely őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor lehet. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességének biztosítása, kizárólag mechanikai eszközökkel.	
SZ74	Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése	

f) Élőhelyfejlesztési és rekonstrukciós javaslatok

A kezelési egység rekonstrukciós lehetősége a természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep, esetleg fás terület kialakulásának elősegítése. Támogatandó továbbá az évelő lucerna termesztés felhagyásával létrejött gyepek kialakítása, a felhagyott szántóföldi művelés után kialakult spontán gyepesedés, a gyom és özönfajok féken tartása mellett.

Javasolt a természetbarát gyepesítésnél a termőhelyre jellemző őshonos fajokból álló magkeverékek vetése. A vetést követő években kívánatos a gyomfajok, mint pl. a mezei aszat, vagy az aranyvessző, a nád, szárazabb részeken a selyemkóró és a cserjésedés visszaszorítására gyakori kaszálás végzése. Legjobb, ha a kaszálást júniustól szeptemberig elnyújtva mozaikosan végzik, évente változó helyszínen.

Gyepesítésnél, mivel megfelelő magkeverék nem mindig beszerezhető, a legjobb módszer lehet, ha a természetes élőhelyekről aratott fűmagokat vetjük el, illetve a lekaszált szénát terítjük a gyepesítendő területre.

Az üdebb termőhelyekre a jó állapotú kékperjés láprétek őszi, szeptemberben kaszált szénája használható. A kaszálást a kékperje terméséréséhez kell igazítani. Ekkor a kaszálék a domináns fűfaj, a kékperje mellett több jellemző lápréti kétszikű faj magvait is tartalmazza. Az első évben a domináns fajok magjait vessük, a második évtől kezdve a megegyező típusú

élőhelyfoltokról származó kaszálékkal juttassuk a kísérő fajokat a gyepebe. Szárazabb vagy enyhén szikesedő állományokba a nádképű csenkesz és a fehér tippán is vethető.

Fás vegetáció spontán kialakulása, illetve fásítás esetén kizárólag őshonos fafajok meghagyása, illetve ültetése támogatandó.

g) Kezelési javaslatok indoklása

A megfogalmazott javaslatok elsősorban a szomszédos természetes élőhelyek védelmét szolgálják, másodsorban lehetőséget biztosítanak a nagyobb természetességi fokú élőhelyek, gyepek, fás legelők kialakítására. Az ide sorolandó területek általában kisebb vegyszerhasználat nélküli területek, amelyek ennél fogva nagy arányban tartalmaznak egyéves gyomokat is. Továbbá az értékes vizes és üde élőhelyekkel szomszédos szántókon a műtrágyázás tápanyag feldúsulást okoz, mely az adventív gyomok feldúsulását eredményezi. Az éves talajművelés során sajnos gyakori a szomszédos természetes gyepek elszántása is.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

- Lápi zsombékos élőhelyek - elfüzesedett állományfoltjaiban (B4, J1a), ahol még lehetőség van a láp regenerálódására (megmaradtak a zsombékok), a zsombékláp rekonstrukciója szükséges. (KE 6)
- A homoki gyepek helyén létrehozott tájidegen faültetvények fenntartása helyett természetvédelmi szempontból sokkal kedvezőbb az őshonos gyeptervegetáció helyreállítása. A fás vegetáció kialakítására alkalmatlan (vagy azzá váló) termőhelyeken az erdős sztyepp vagy gyeptervegetáció helyreállítása a klímaváltozás szempontjából is megfelelőbb az erőltetett erdőfelújításoknál. (G1, H5b, P8, RC, S1, S2, S4). (KE 3)
- Tölgyes élőhelyekre telepített akácok (S1), nemes nyarasok (S2), fekete dió és vörös tölgy ültetvények (S3), valamint az ültetett erdei- és fekete fenyvesek (S4) honos, természetközeli szerkezetű erdőkkel alakítandók, legelőször ott ahol az állományok az eredeti természetes növénytakaró maradványait még tartalmazzák. A termőhelynek megfelelően felnyíló erdők, erdősztyepp mozaikok helyreállítása is indokolt. (KE3)
- Becserjésedett gyepek élőhelyrekonstrukciója cserjeirtással elsősorban ott javasolt, ahol az eredeti gyeptervegetáció regenerációra képes maradványai még fellelhetők a fás szárú vegetáció alatt, és ahol a helyreállítás után a terület folyamatos kezelése, gyepeként való fenntartása hosszú távon is biztosított. (KE4)
- Vadföldek felhagyása (T6) természetbarát gyepesítéssel, vagy rendszeres, évenkénti többszöri kaszálással történhet a gyomos állapot megszűntéig. (KE9)

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A kezelési egységekben javasolt területhasználat, illetve élőhely-rekonstrukciók biztosítani tudják az előforduló jelölő növény és állatfajok védelmét, ezért külön fajvédelmi intézkedések jelenleg nem szükségesek.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

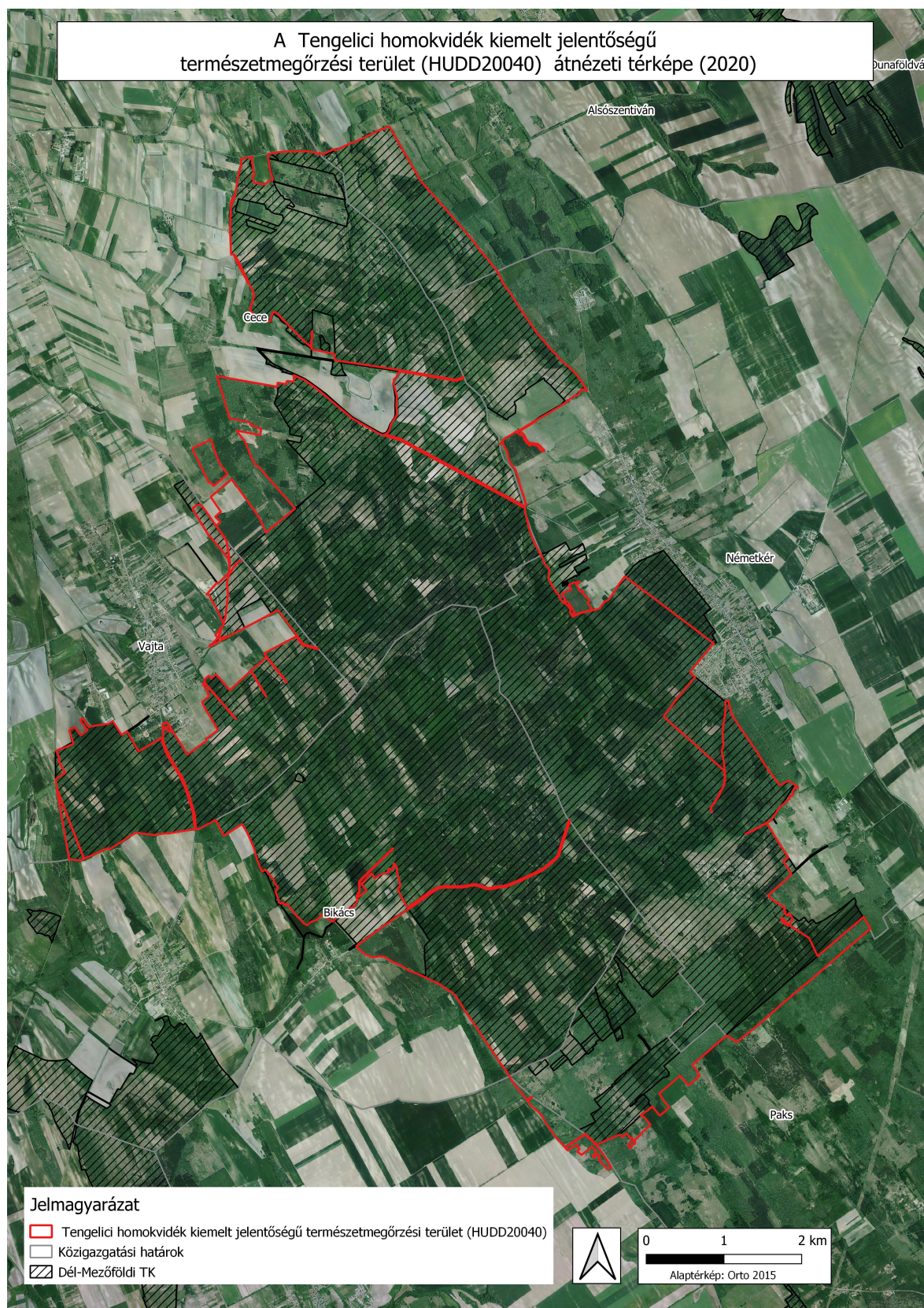
Az eddigi gyakorlatnak megfelelően a jelölő homoki nőszirm (*Iris humilis*) évenkénti monitorozása folytatandó. A jelen munka elkészítéséhez elvégzett élőhelytérképezést és széles körű zoológiai és botanikai felméréseket a fenntartási terv felülvizsgálatai előtt célszerű újra elvégezni. A jelölő fajok és élőhelyek tekintetében minimálisan hat évente (a közösségi jelentőségű fajokról és élőhelyekről az Európai Unió felé benyújtandó jelentések periódusainak megfelelően) el kell végezni az állományok és területek felmérését. Az ürgeállomány felmérése évente javasolt a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer módszertani útmutatójának megfelelően.

3.2.5. Mellékletek

1. Térkép: A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület átnézeti térképe
2. Térkép: A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési egységei
3. Térkép: A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 élőhelyei

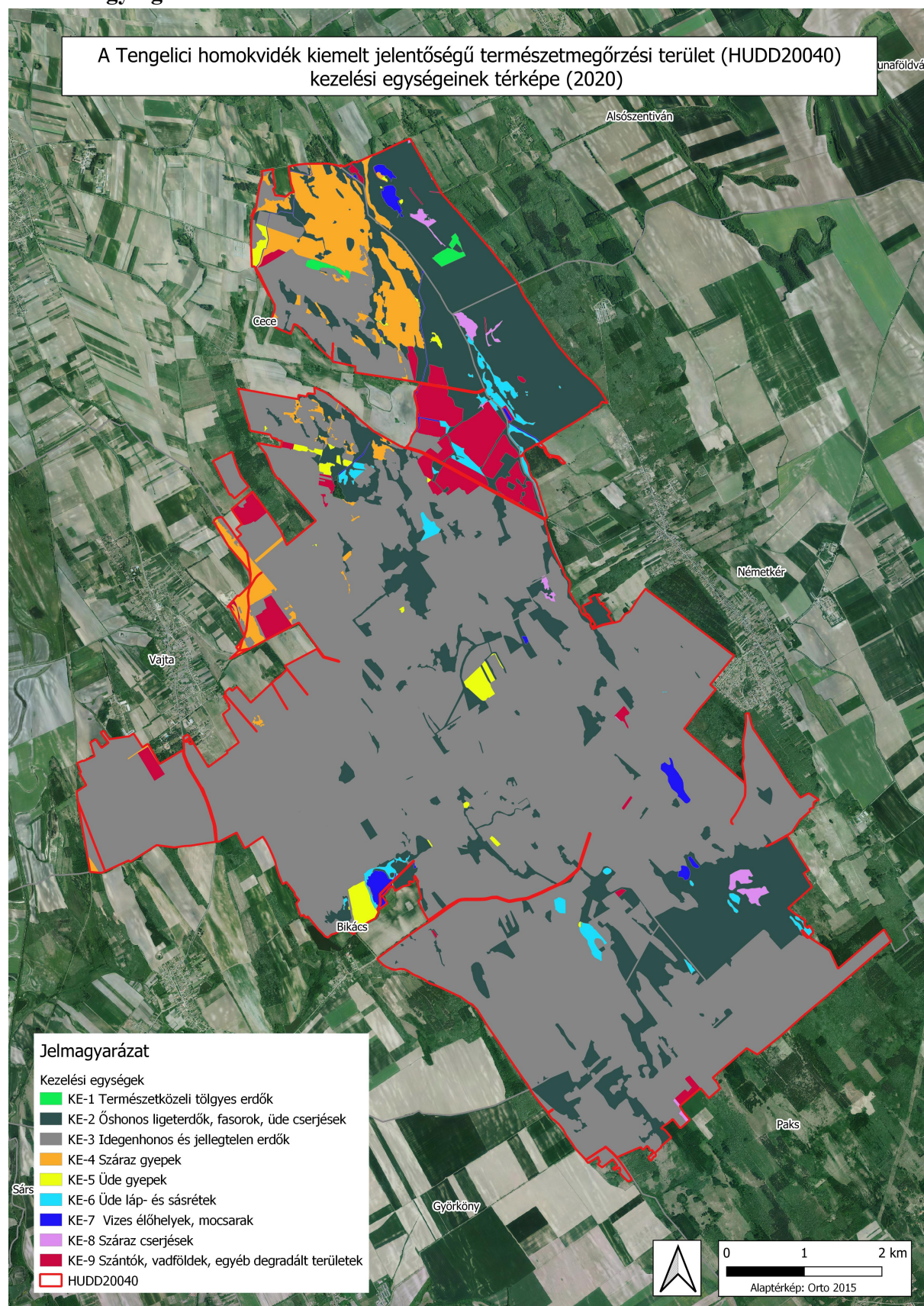

1. Térkép: A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület átnézeti térképe

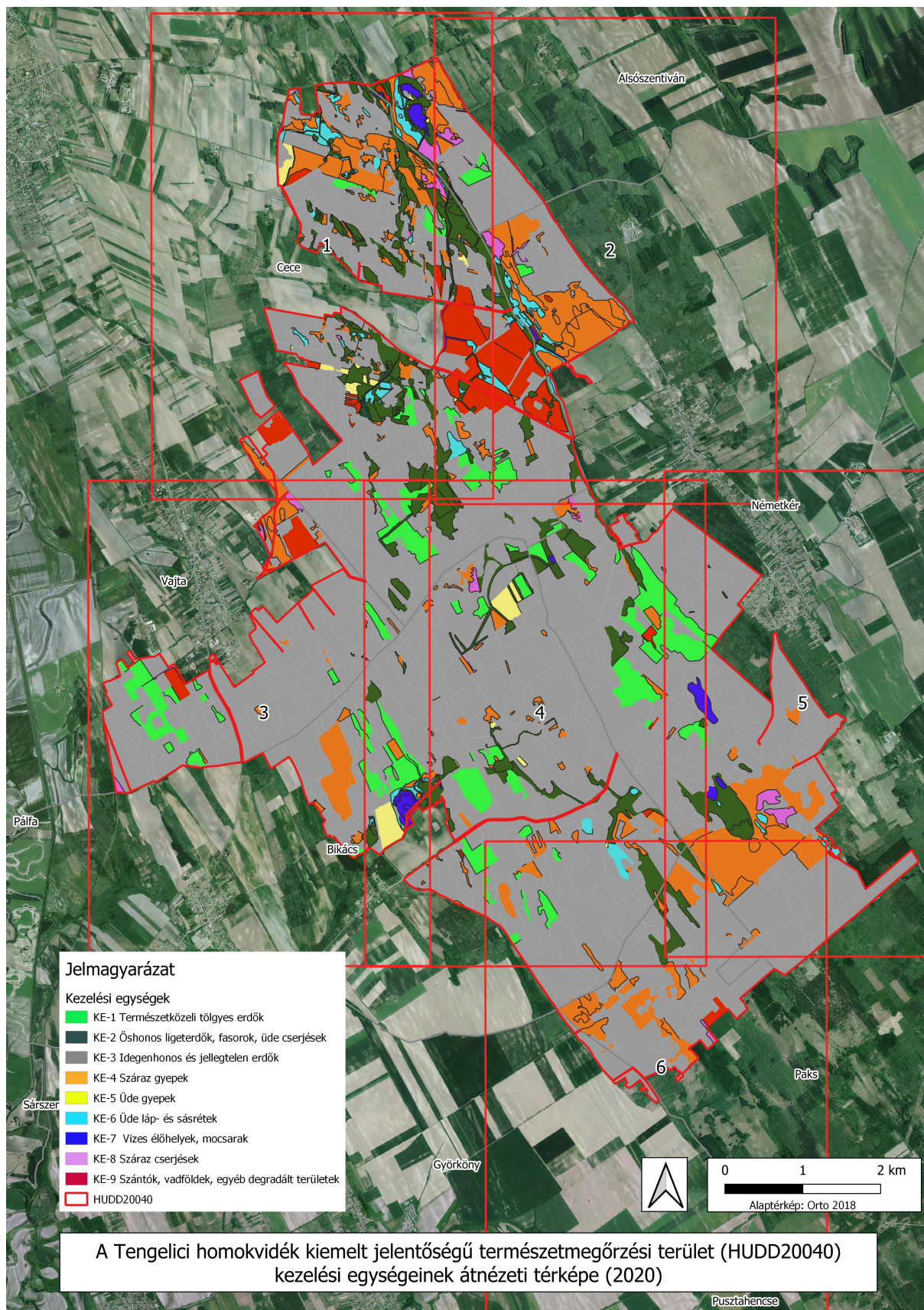

2. Térkép: A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési egységei

A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDD20040)
kezelési egységeinek térképe (2020) - 1

Jelmagyarázat

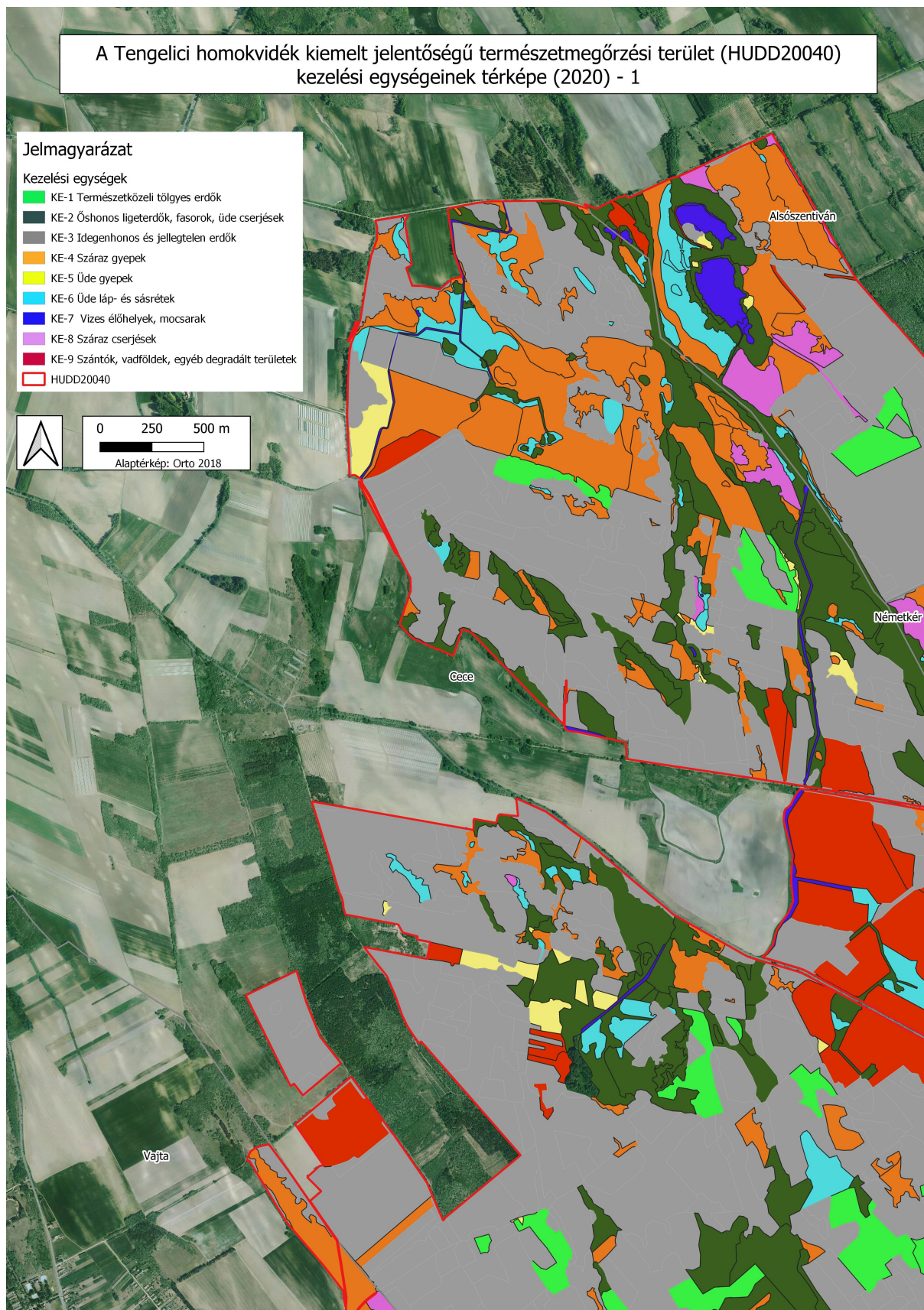
Kezelési egységek

- KE-1 Természetközeli tölgyes erdők
- KE-2 Óshonos ligeterdők, fasorok, üde cserjések
- KE-3 Idegenhonos és jellegtelen erdők
- KE-4 Száraz gyepek
- KE-5 Üde gyepek
- KE-6 Üde láp- és sásrétek
- KE-7 Vizes élőhelyek, mocsarak
- KE-8 Száraz cserjések
- KE-9 Szántók, vadföldek, egyéb degradált területek
- HUDD20040

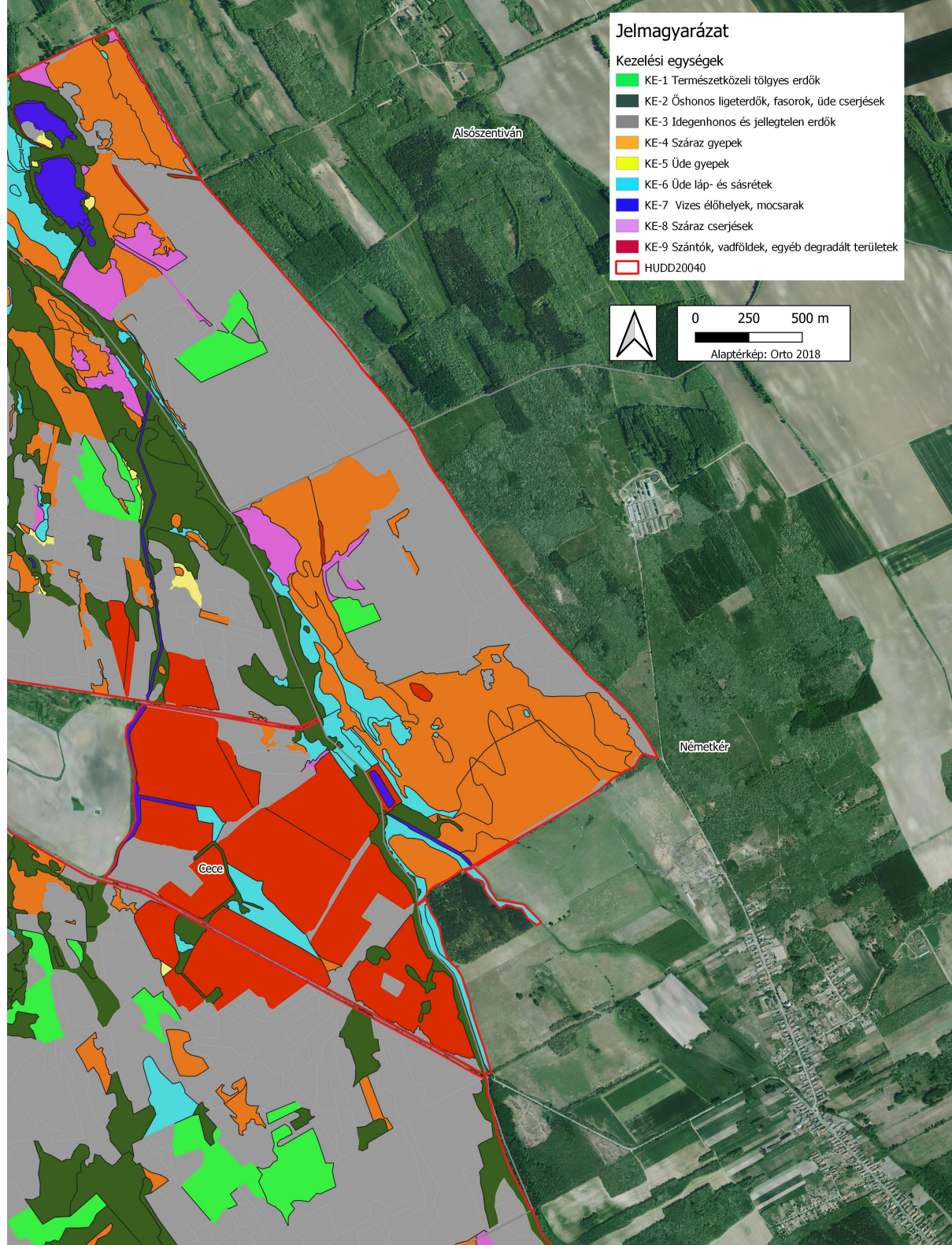
0 250 500 m

Alaptérkép: Orto 2018

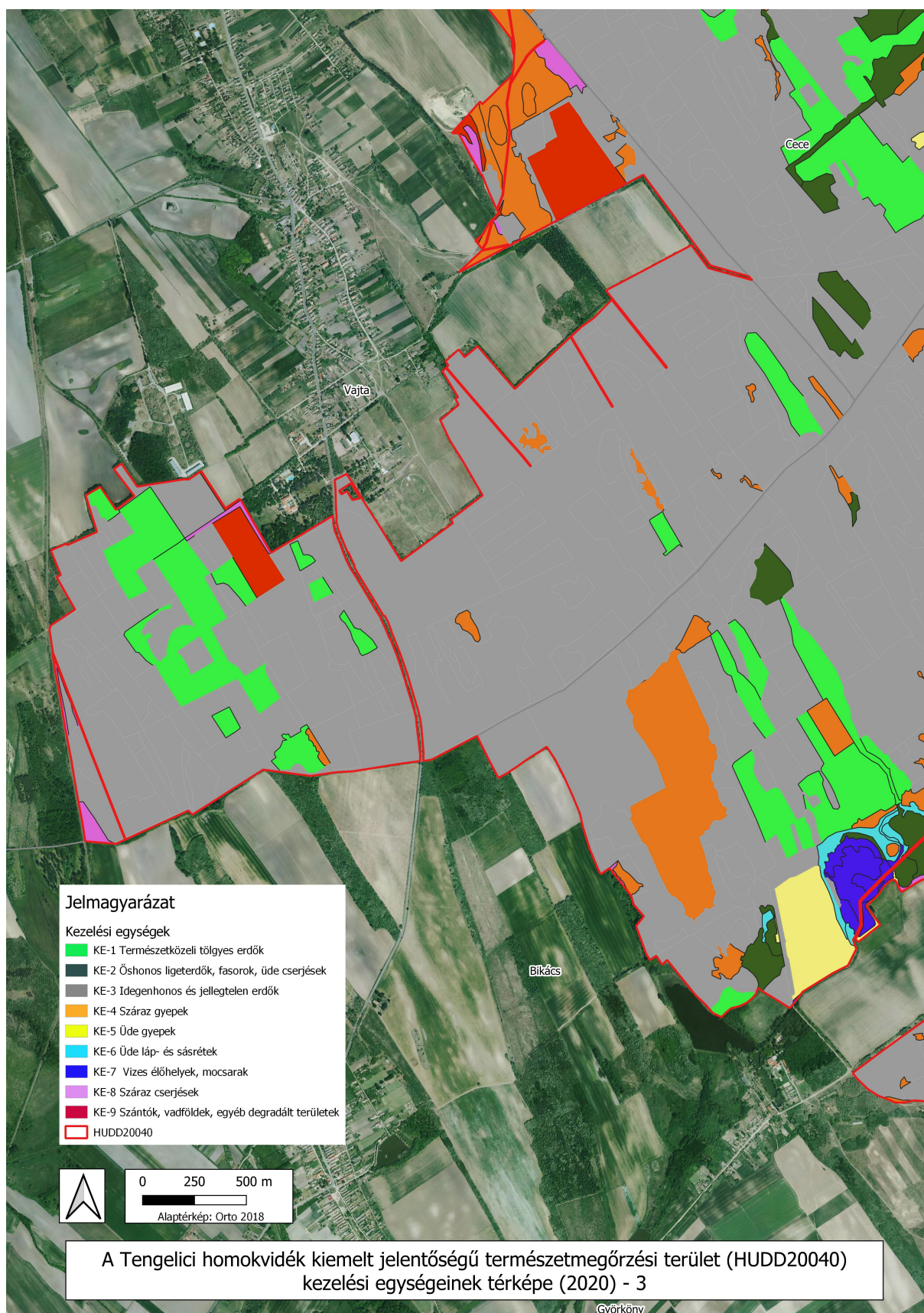

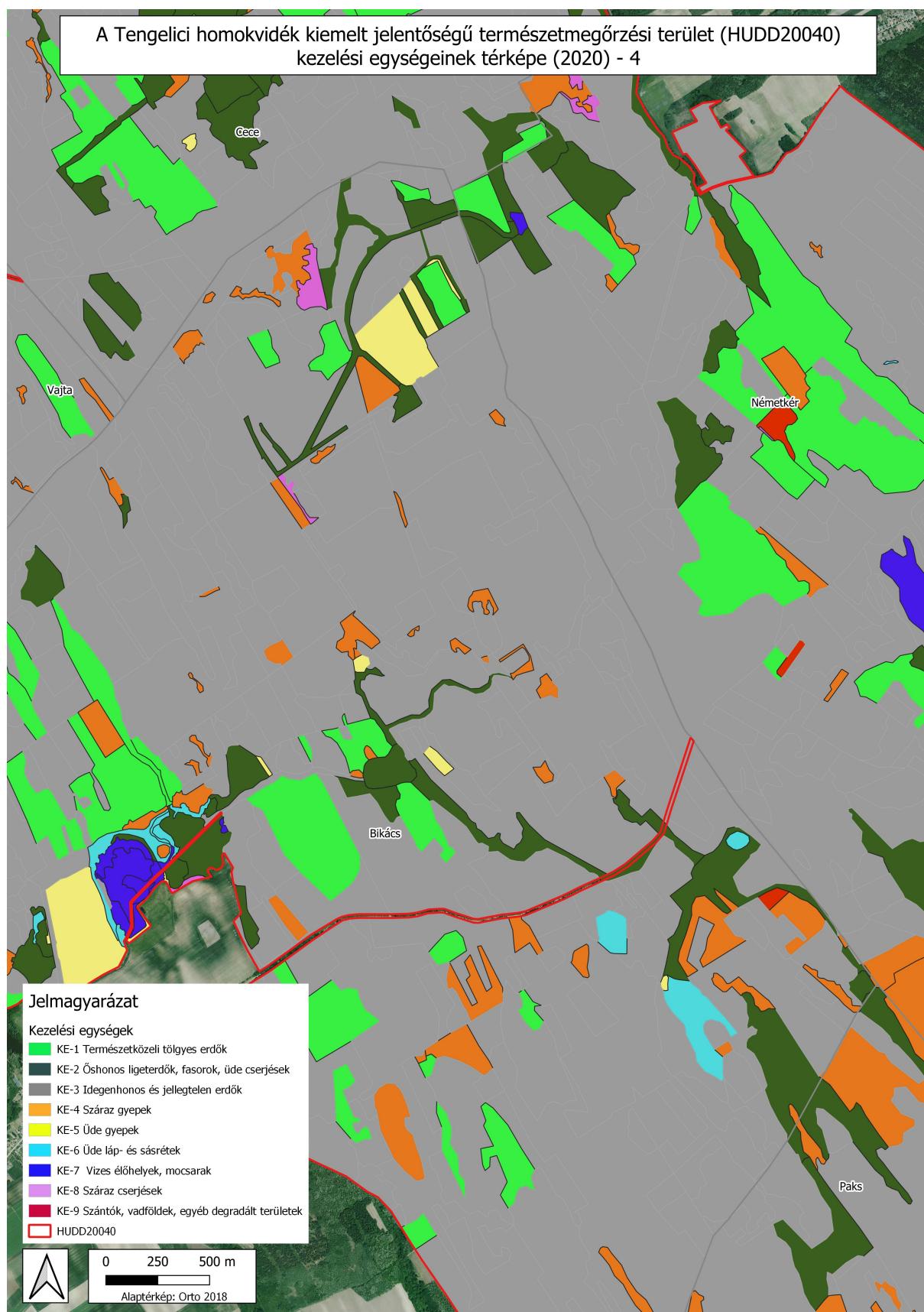
A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDD20040)
kezelési egységeinek térképe (2020) - 2

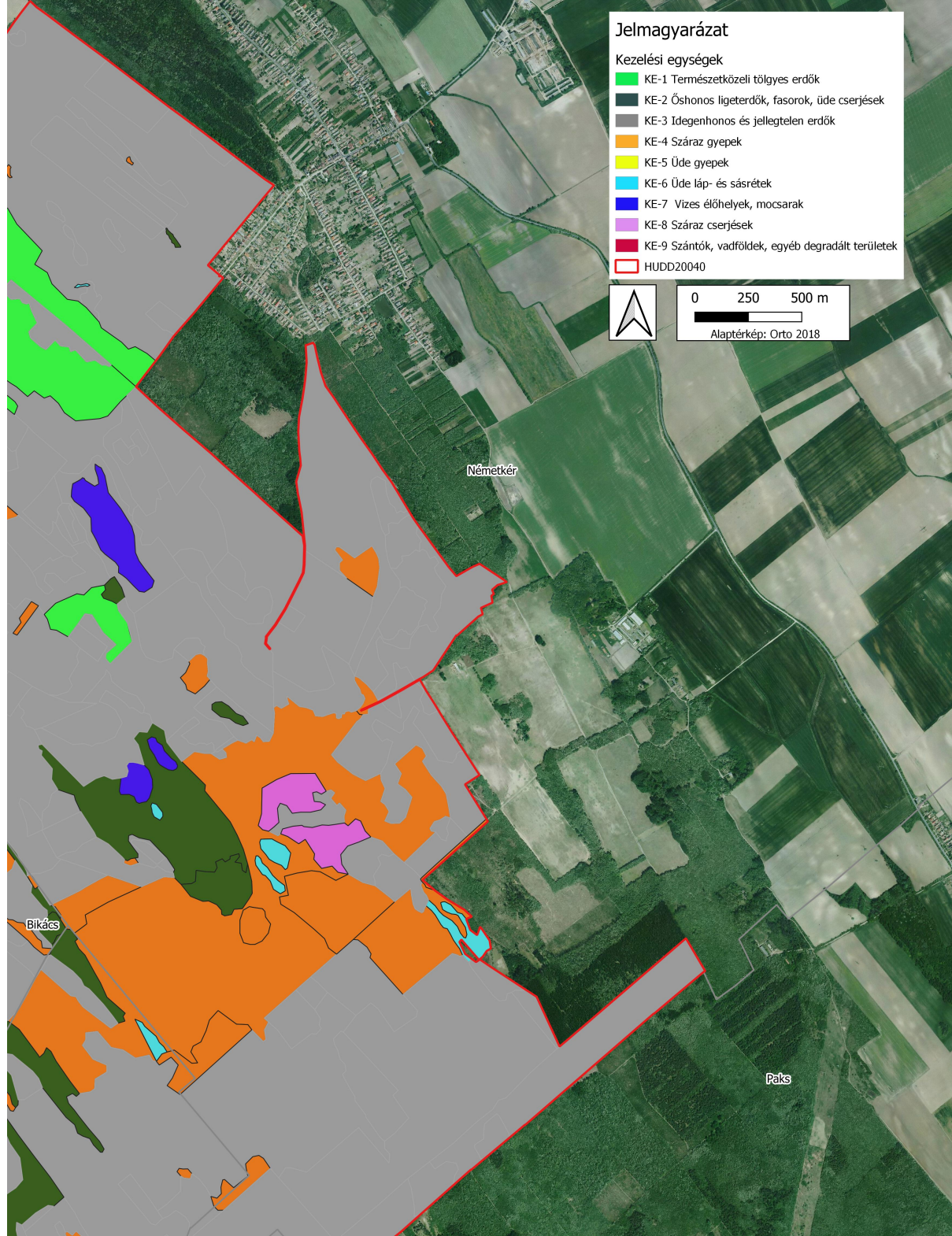

A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDD20040) kezelési egységeinek térképe (2020) - 4

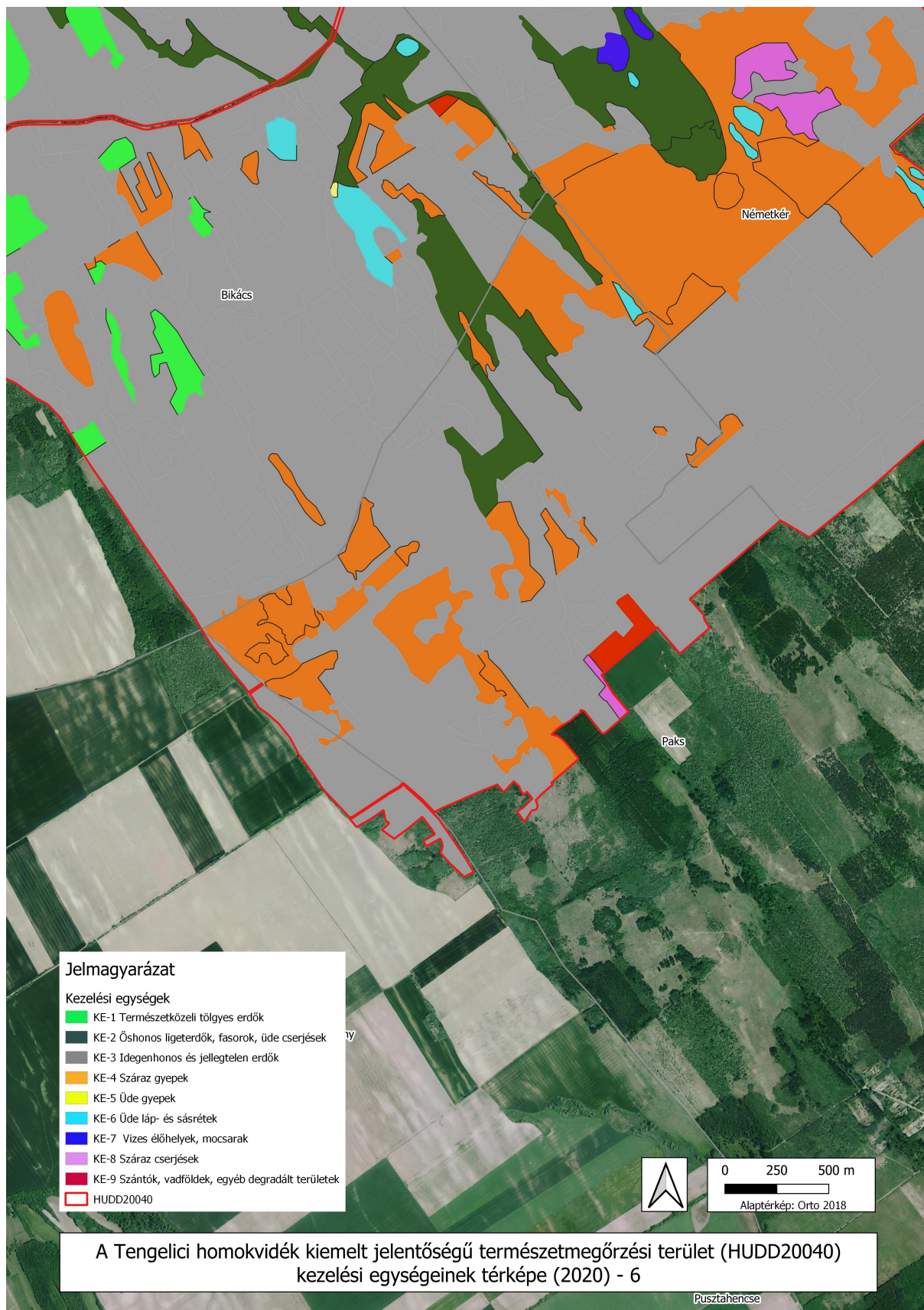

A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDD20040) kezelési egységeinek térképe (2020) - 5

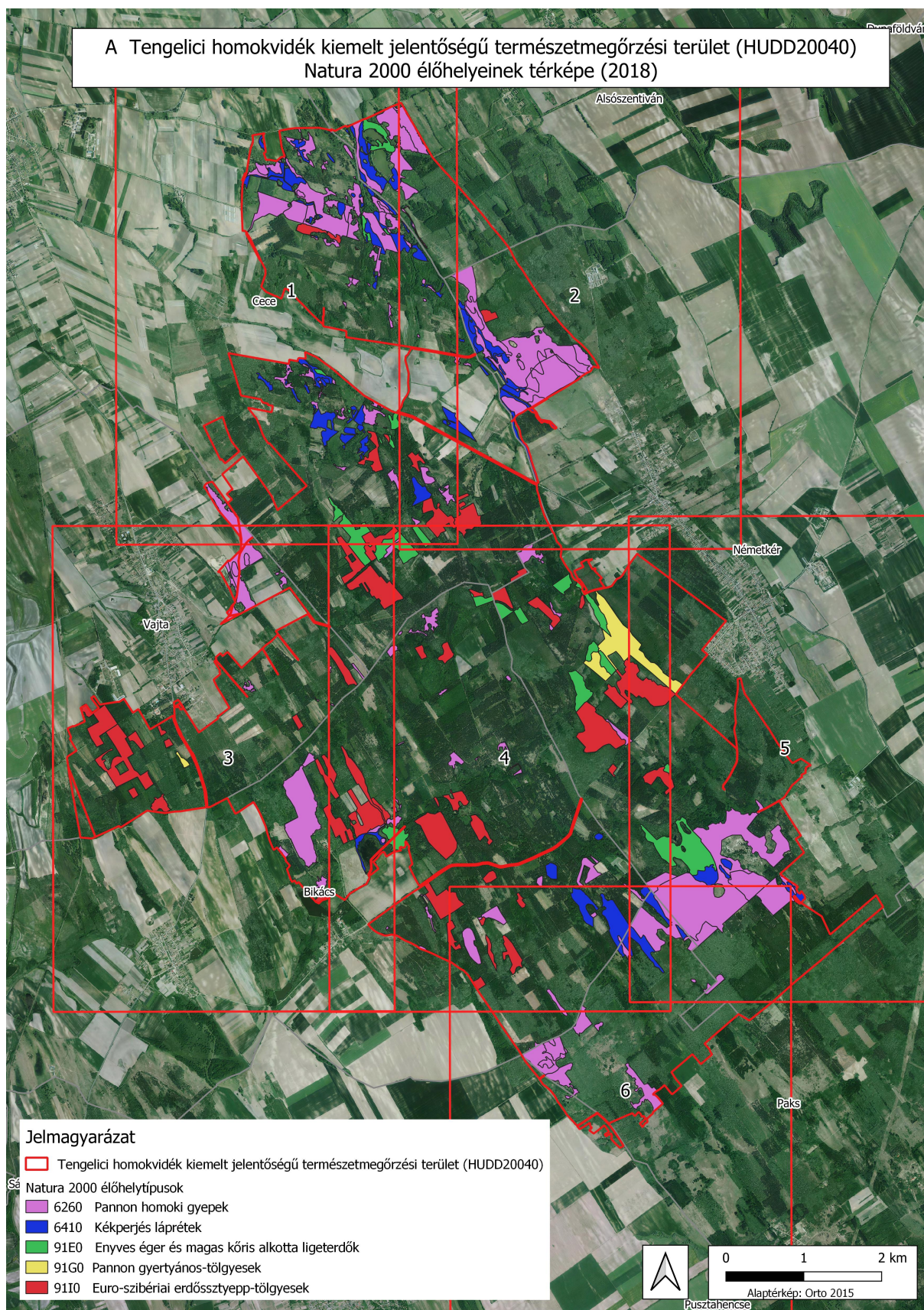

3. Térkép: A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 élőhelyei

A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDD20040)
Natura 2000 élőhelyeinek térképe (2018) - 1

Jelmagyarázat

HUDD20040

Natura 2000 élőhelytípusok

6260 Pannon homoki gyepek

6410 Kékperjés láprétek

91E0 Enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők

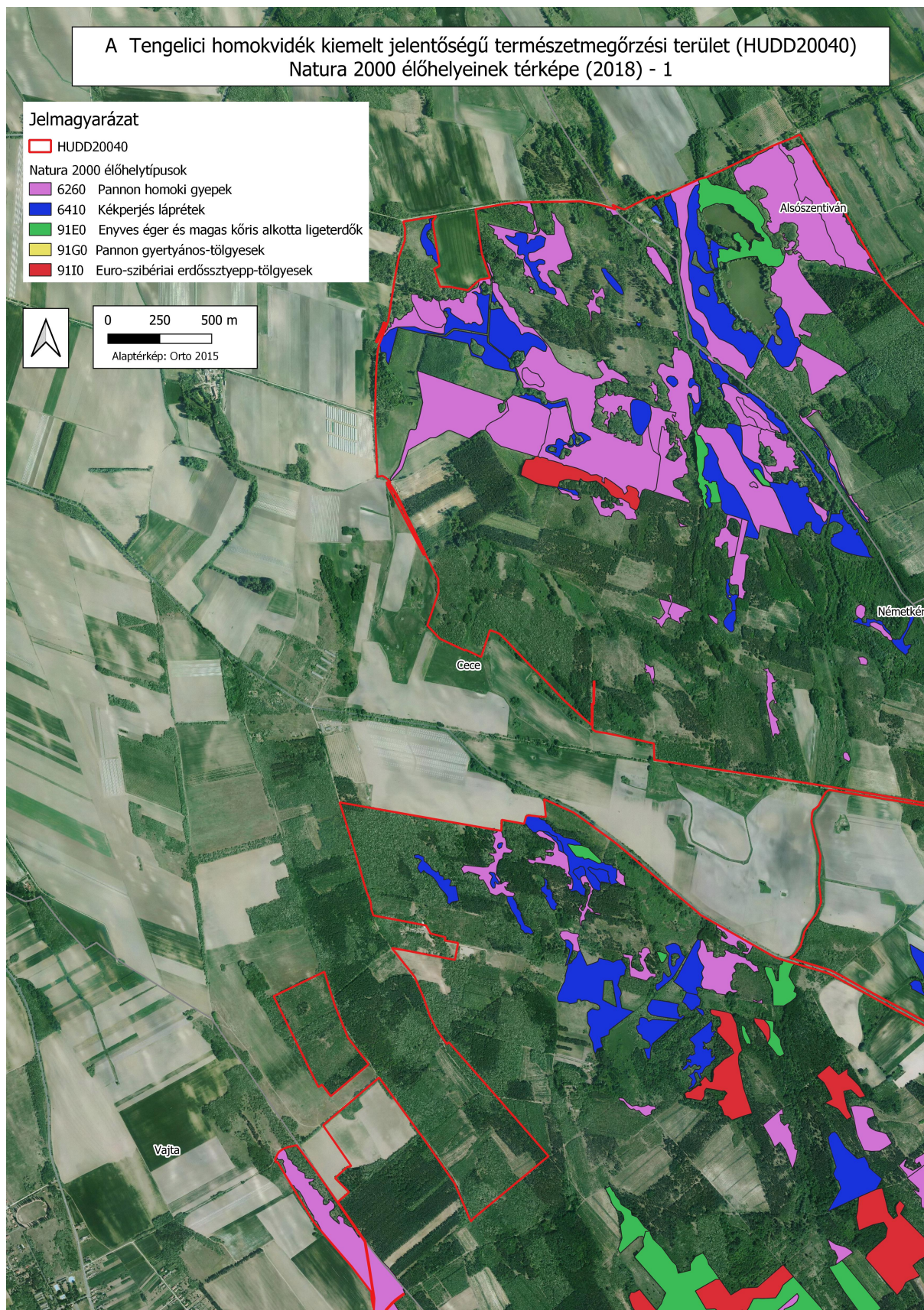
91G0 Pannon gyertyános-tölgyesek

91I0 Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek

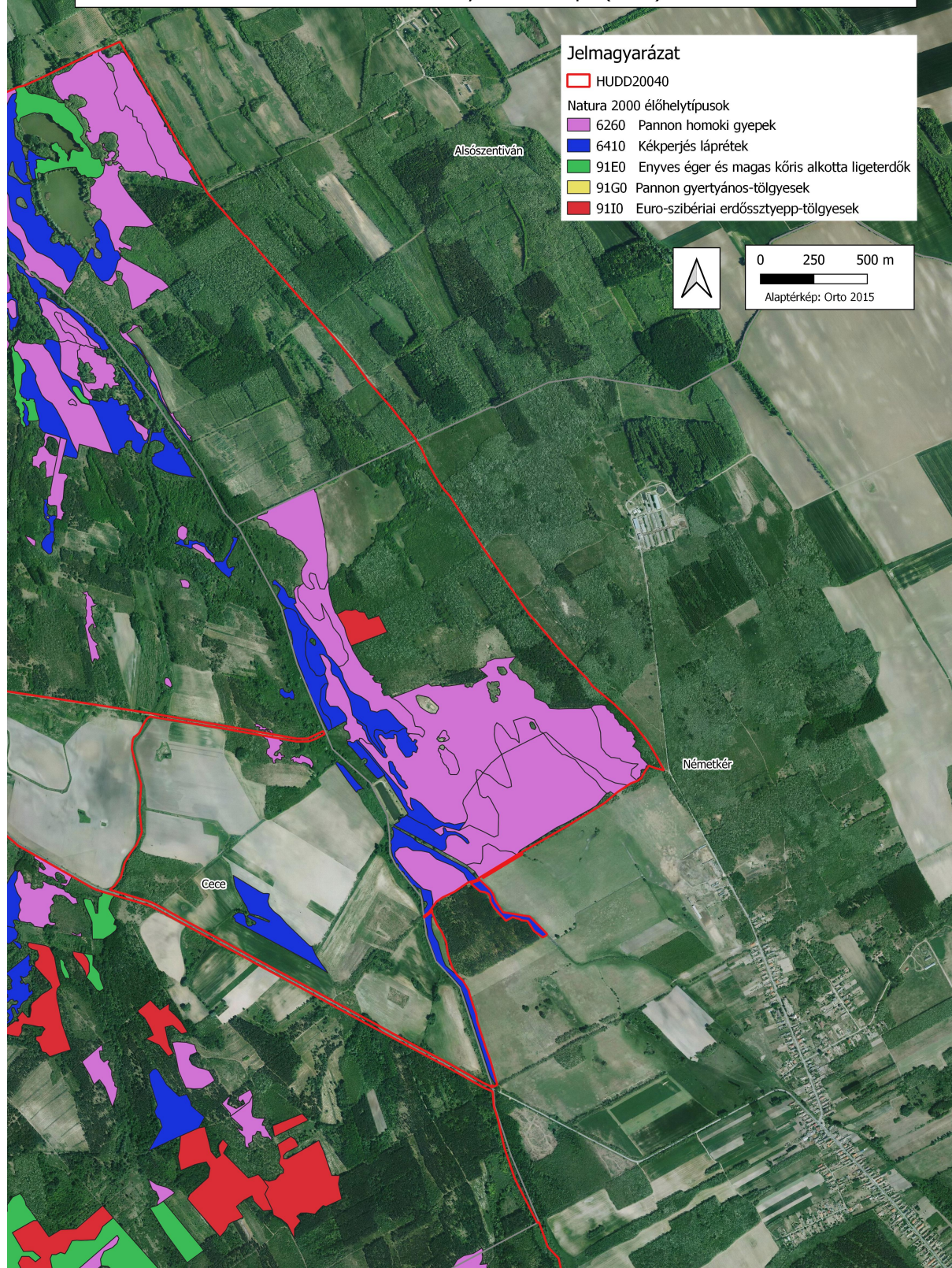
0 250 500 m

Alaptérkép: Orto 2015

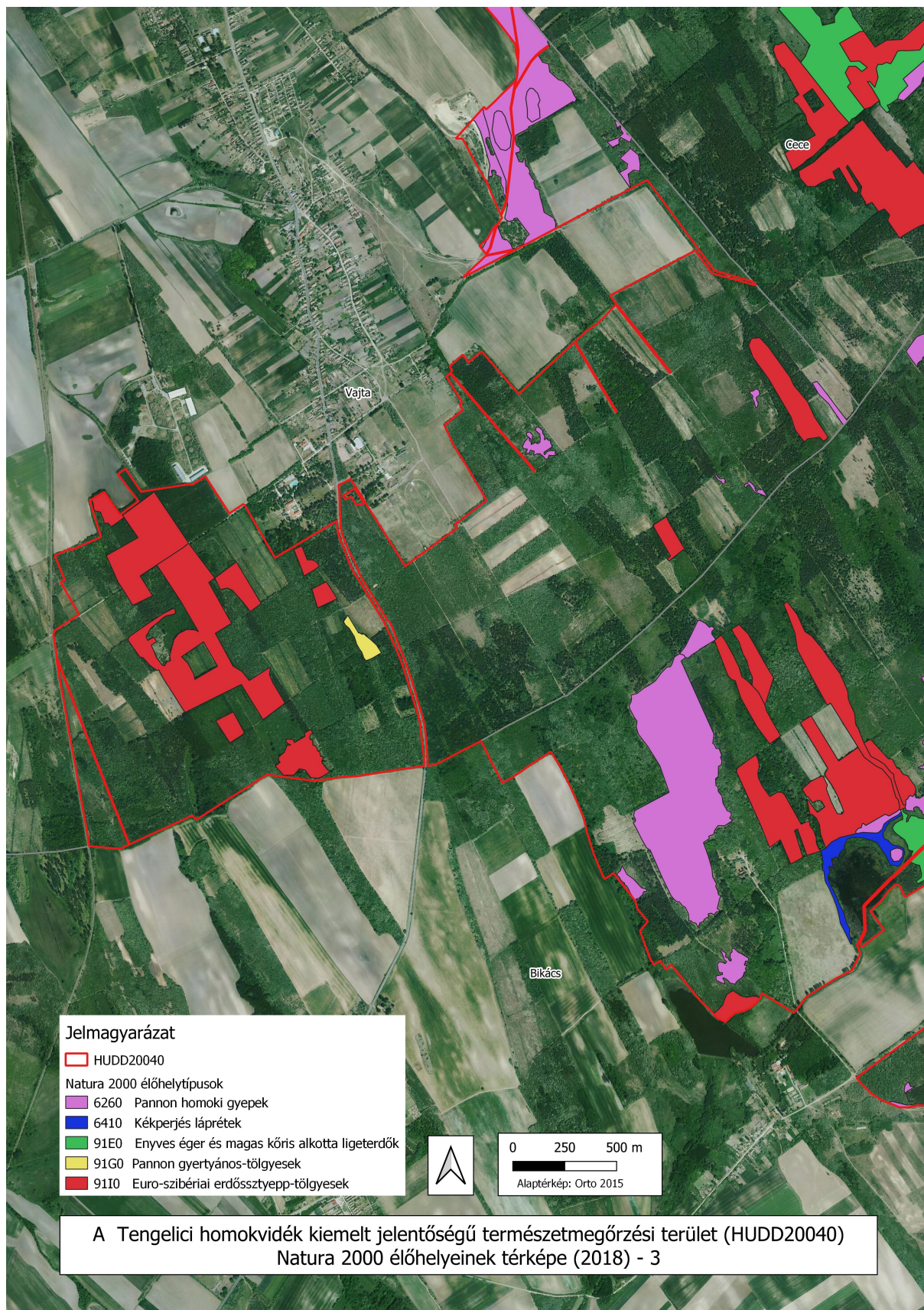

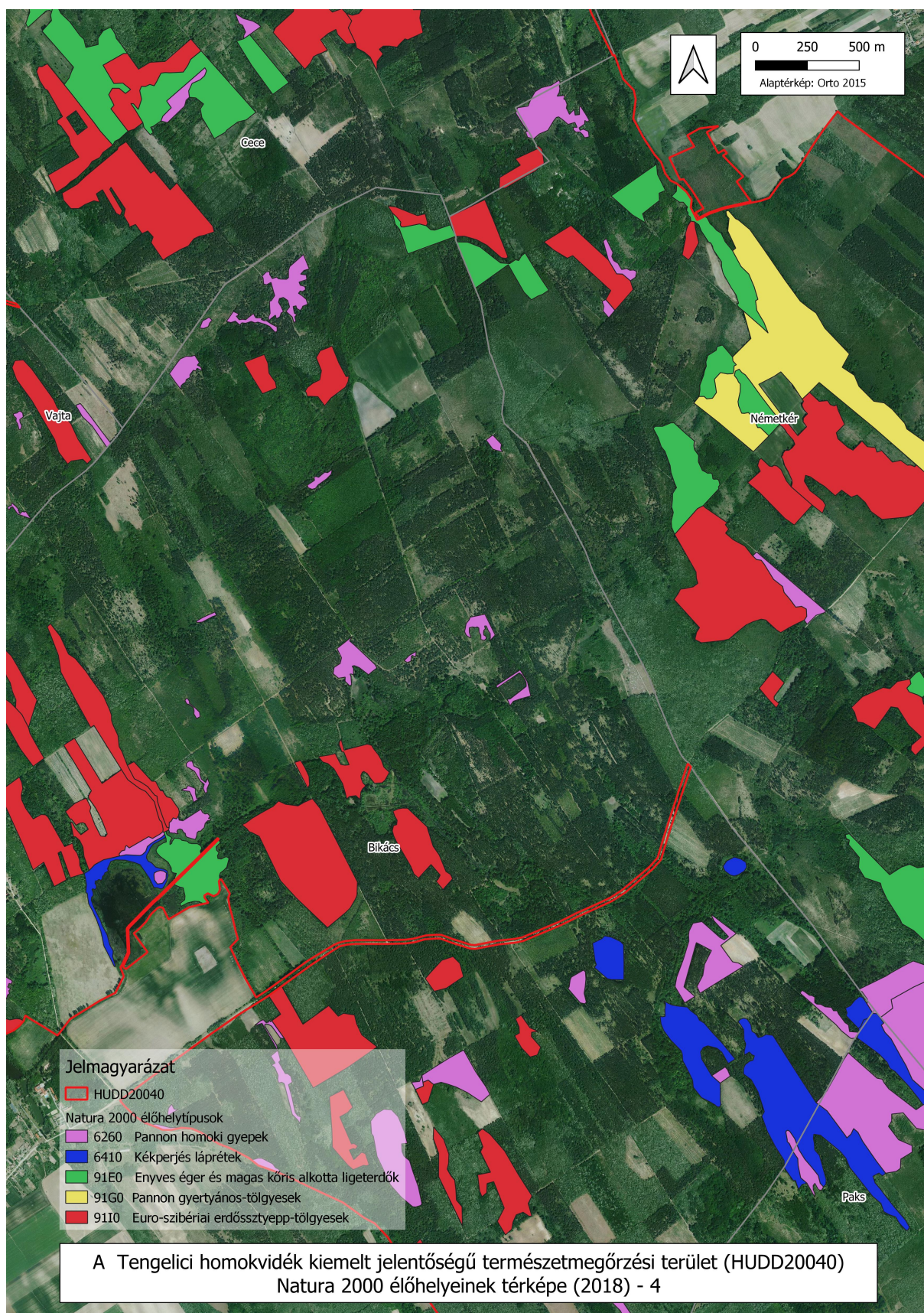
A Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDD20040)
Natura 2000 élőhelyeinek térképe (2018) - 2

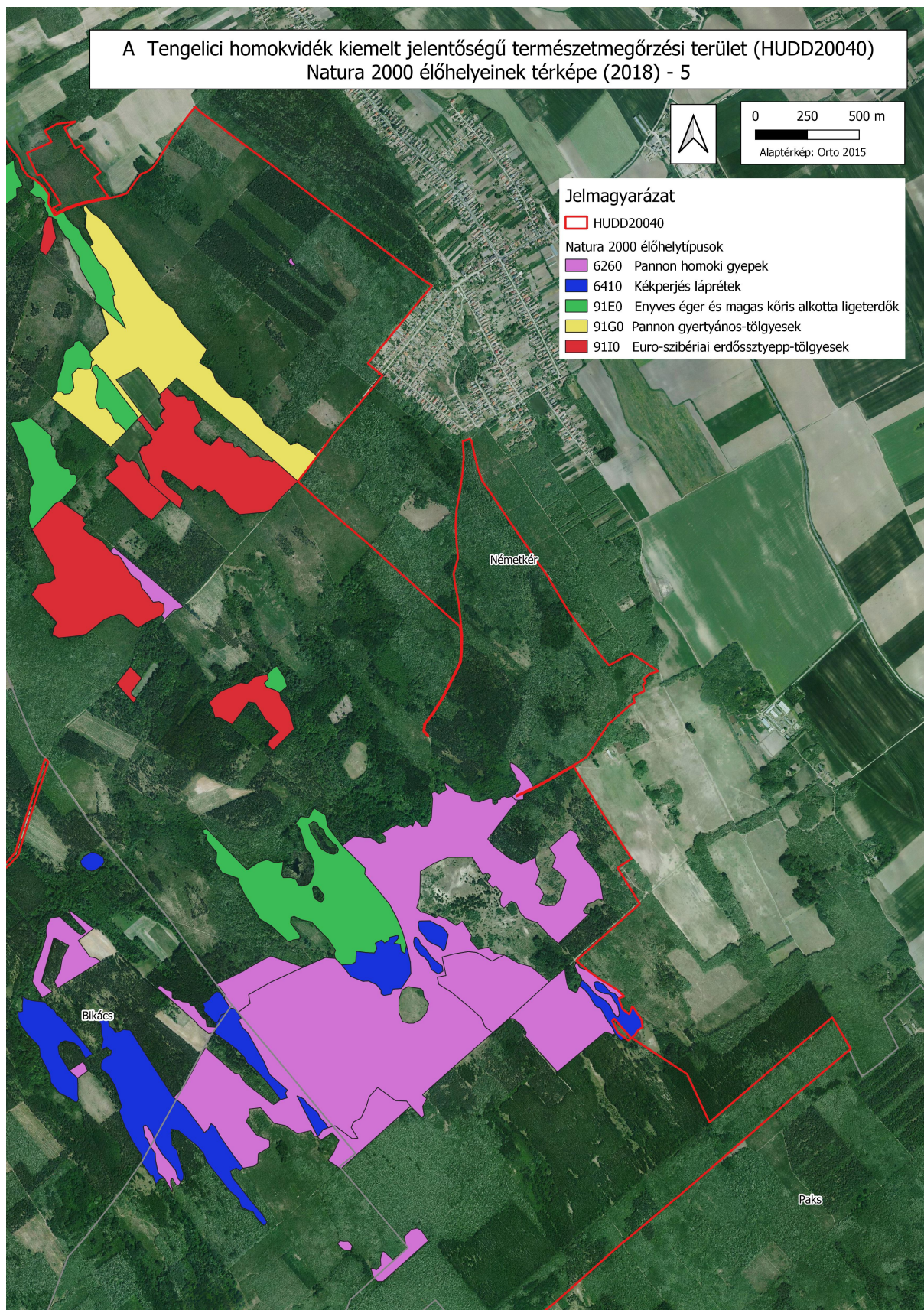

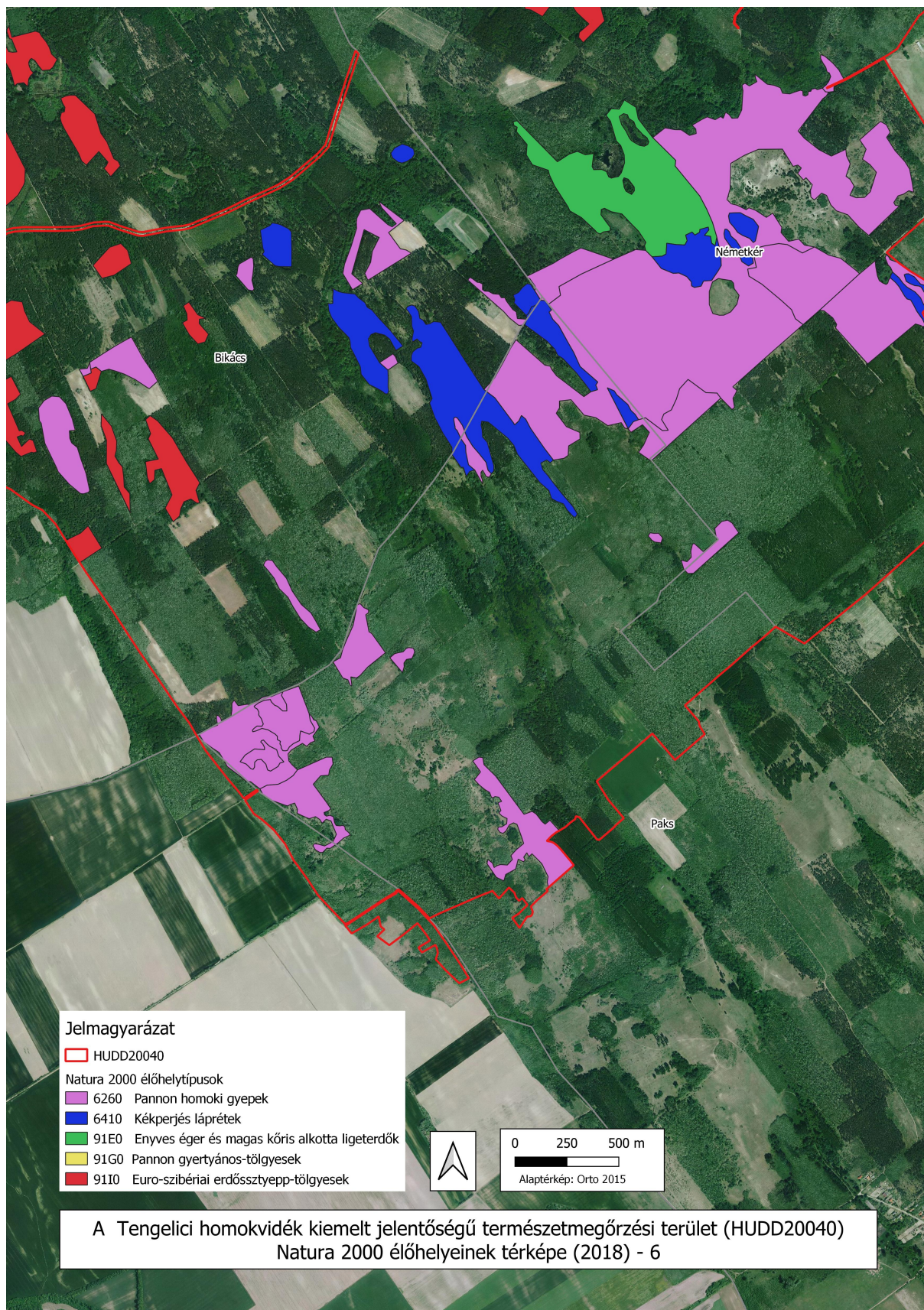

3.3 A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

A terület jelentős része a Dél-Mezőföld Tájvédelmi Körzet országos jelentőségű védett természeti területbe tartozik, ezeken a területeken a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény védett területekre vonatkozó előírásai az irányadók. A Natura 2000 hálózat részeként a teljes tervezési területre a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet vonatkozik. Továbbá a terület része az országos ökológiai hálózat magterületének.

A kezelési javaslatok megvalósulásának lehetőségei a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében kedvezőek, bár az anyagi lehetőségek korlátozottak és pályázati pénzek bevonása szükséges, főleg az inváziós fajok visszaszorítására. A magántulajdonosok általában az anyagilag megtérülő kezelésekre hajlanak. Átgondolt támogatási rendszer sokat segíthet, mind a magán, mind az állami szektorban.

3.3.1 Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évre egy átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírascsoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó

beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A tervezési területen jelenleg elérhető, természetvédelmi szempontból releváns támogatások rövid ismertetése

VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság úgy kerül meghatározásra, hogy amennyiben a támogatási kérelemben benyújtott igényelt tábla terület, illetve az igényelt tábla több mint 50%-a a Natura 2000 tematikus fedvényre esik, akkor az igényelt tábla egész terület az adott fedvényre esőnek tekintendő – ez után fogja kapni a gazdálkodó a támogatási összeget.

VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet szerinti MePAR és az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő lehatárolásokat figyelembe véve kerül meghatározásra. A támogatási összegek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól.

VP4-13.2.1.-16 - Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

A felhívás célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése. A támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik az 1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke alapján meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelemkiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeihez igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

VP2.-4.1.4-16 A mezőgazdasági vízgazdálkodási ágazat fejlesztése

A jelen felhívás célja a mezőgazdasági termelés biztonsága és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodása érdekében a vízvisszatartás, a vízkészleteinkkel való fenntartható gazdálkodás, takarékos öntözési technológiák elterjesztése, a klímaváltozásnak ellenálló termelési módszerek és fenntartható területhasználat biztosítása, a felszíni és felszín alatti víztestek mennyiségi szempontból jó állapotba hozásához és/vagy a jó állapotuk megőrzéséhez szükséges intézkedések támogatása.

VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságukat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalatokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs készségének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Örökerdő gazdálkodás;
- 2) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása;
- 3) Természetkímélő anyagmozgatás.

VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A felhívás célja a klíma rezisztens fafajok biztosítása, fafajaink evolúciós potenciáljának fenntartása, a genetikai változatosság megőrzése a fafajok alkalmazkodóképességének érdekében. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

- 1.) In situ génmegőrzési módok esetében:
  - a) erdészeti génrezervátumok fenntartása,
  - b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok fenntartása
- 2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:
  - a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
  - b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
  - c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény fenntartása
  - d) faalakú formában genotípus gyűjtemény fenntartása
- 3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:
  - a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit és elit fokozatú anyatelepeinek fenntartása
  - b) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek fenntartása.

VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkciójukat. Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasználatok során tapasztalhatók.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak: kézi befejezett ápolás, gépi befejezett ápolás; tisztítás fahasználat; magas törzsnyesés (5m), kihordás, sorba rendezés, vagy aprítás.

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve – és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása. Csak olyan káresemények esetén igényelhető a támogatás, ahol korábban a gazdálkodó vagy a szakszemélyzet eleget tett a *az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról*

szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet (továbbiakban: Vhr.) 40.§ szerint előírt bejelentési kötelezettségének, és a károsodás mértéke az erdészeti hatóság által igazoltan eléri a meghatározott mértéket.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

Mivel a klímaváltozás jelentős és egyre fokozódó abiotikus kockázatokat jelent, Magyarországon is egyre gyakoribbá váltak a száraz, aszályos évek – ezáltal a tűzveszély is jelentősen növekedett. Az erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott figyelmet fordítani az erdőtűzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- tűzpászta kialakítása vagy fenntartása
- víznyerőhely kialakítása;
- vízzáró talaj alkalmazása;
- egyéb szigetelés alkalmazása;
- fenyő fő-fafajú állományok tisztításából származó fenyő tisztítási anyag eltávolítása;
- tuskósorok lehordásának támogatása.

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességi, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani. Az erdő egyes szerkezeti elemeinek átalakítása, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásokká történő átalakítás erdőszerkezet átalakítás segítségével valósítható meg. A felhívás keretében az intenzíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatható. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása.

A felhívás keretében az alábbi célterületek támogathatók:

1) A szerkezetátalakítási célok megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
- B.) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
- C.) Alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás

2) Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás

3) Egyéb, az erdei ökoszisztémák ellenálló-képességének és környezeti értékének növelése érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- B.) Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása

A tervezési területet érintő, támogatható területek arányáról, lehatárolásáról a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) honlapján érhetők el folyamatosan frissülő adatok:

<https://mepar.mvh.allamkincstar.gov.hu/#/>

3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer

Gyepgazdálkodás

Gyepeknél a területalapú támogatáson kívül az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok támogatása esetén javasolt az extenzív gyepgazdálkodás vagy az ökológiai gyepgazdálkodás célprogramokat igénybe venni.

A jelenlegi, Natura 2000 jogcímen nyújtott támogatási rendszerben a legeltetés során előírt kötelező tisztító kaszálás, valamint a kaszálás esetére a legalább évi kétszeri kaszálás sok esetben ellentétesek a természetvédelmi érdekekkel. Mindkettő fajszegény, bár agrotechnikai szempontból ápoltnak tűnő kaszálók kialakulását eredményezi, ami gyökeresen ellentétes a Natura 2000 célkitűzésekkel. A kaszátlanul maradó terület kijelölésénél általában a parcella szélét javasolják, az ellenőrizhetőség és a tényleges hatásosság azonban ezt nem indokolja, legalább ilyen létjogosultsága van a parcella közepi lábon hagyott növényzetnek is. Kivételt képeznek ez alól azok a területek, ahol az ürge megőrzése a prioritás, mert ott nagy, egybefüggő, a teljes vegetációs időszakban rövid növényzetű állapot fenntartása a cél, így a hagyássávokat a terület széleire szükséges koncentrálni.

A javasolt változtatás mind az extenzív mind az ökológiai legeltetés esetén, a magas természetességű gyepeknél a kaszálás kötelező voltának eltörlése, az extenzív és ökológiai kaszáláskor az évi kétszeri kaszálás tiltása, kivéve, ha előzetes egyeztetés történik a terület természetvédelmi kezelőjével, az illetékes nemzeti park igazgatósággal.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz. Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást.

Erdőgazdálkodás

Az erdőterületek jelenlegi támogatásával két lényeges probléma merül fel: az állami tulajdonú gazdálkodók támogatásokból való kizárása és az elérhető programok túlságosan általános jellege.

A jövőben javasolt az állami tulajdonú gazdálkodókra is kiterjeszteni a kompenzációs támogatás igénybevételének lehetőségét. Ezzel az állami gazdálkodók is ösztönözhetőek lennének a kisebb nyereséggel járó, de természetkímélőbb erdőművelésre. Emellett fontos lenne a kompenzáció mértékét az erdőtervben előírt természetvédelmi célú korlátozások függvényében megállapítani.

A jelenlegi erdő-környezetvédelmi program célprogramjait a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírások képeznék, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. Az erdőtervben rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás.

Szántóföldi gazdálkodás

A szántó művelési ágú területek agrártámogatási rendszere a Natura 2000 területeken kevésbé hangsúlyos kérdés (a szántók alacsony területaránya miatt), de országos szinten környezetvédelmi és természetvédelmi szempontból ez vet fel a legtöbb problémát. A pusztán területalapú támogatási formák számos kedvezőtlen folyamatot indítottak el, vagy tartanak fenn. Mivel a területek kiterjedéséhez kötik az igényelhető támogatás összegét, arra ösztönzik a gazdálkodókat, hogy teljes területüket szántóföldi művelésbe vonják, megszüntessék a szegélyélőhelyeket, mezsgyákat, a szántók közé ékelődő terméketlen, de búvóhelynek, költőhelynek alkalmas természetközeli élőhelyfoltokat. A támogatási rendszer a gazdaságos művelésre alkalmatlan területeken sem ösztönöz a környezeti szempontból kedvezőbb, extenzívebb földhasználati módok alkalmazására, a gyepesítésre, erdősítésre vagy a vízviszataratásra. Ennek következtében drasztikusan csökken az agrártáj mozaikossága, eltűnnek azok az élőhelyfoltok amelyek mellett, hogy számos madárfaj, apróvad és nem utolsó sorban beporzó rovarfaj számára nyújtanak menedéket, gazdasági szempontból is hasznosak, mivel hozzájárulnak a kártevők elleni természetes védekezéshez, a szél és víz okozta talajerózió csökkentéséhez, a mikroklimatikus viszonyok kiegyensúlyozásához, és a talaj vízháztartásának stabilizálásához is. Fontos lenne olyan támogatási struktúra kidolgozása, amely a gazdálkodókat érdekeltté teszi a természetközeli élőhelyfoltok, vizes mélyedések, cserjés-fás és gyepes táblaszegélyek, méhlegelők művelés nélküli megőrzésében. Fontos lenne továbbá a földhasználatváltás ösztönzése (extenzív gazdálkodási módok, gyepesítés, erdősítés támogatása) a gyenge termőhelyi adottságú és a belvizes területeken. A monokultúrák és hatalmas kiterjedésű egybeművelt táblák helyett a kistáblás művelés, a mozaikos tájszerkezet kialakításának ösztönzése javasolt.

3.3.2. Pályázatok

Jelenleg két természetvédelmi célú pályázat érinti a tervezési területet: Az új Kikerics panoráma sétány létrehozása, és a Dél-Dunántúl Natura 2000 természetvédelmi bemutatási infrastruktúrájának bővítése, modernizálása. Azonosító: KEHOP-4.1.0-15-2016-00033. A terület védett gyepeinek fenntartását megcélzó projektelemet tartalmaz a 2019-ben indult „*A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával*” című Integrált Life pályázat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A célcsoportok elérésére alkalmas kommunikációs elemeket a tervezési munkához és a kommunikáció céljaihoz igazodva választottuk ki.

Az érintett államigazgatási szervek, hatóságok, önkormányzatok, tulajdonosok, gazdálkodók, területhasználók, gazdálkodói érdekképviselői szervek, civil szervezetek vagy hivatali kapun, vagy postai úton és/vagy e-mailben kaptak értesítést az egyeztetési dokumentációval kapcsolatban. A dokumentumot mindenki számára hozzáférhetővé tettünk a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság honlapján elektronikus formában, valamint kifüggesztésre került az érintett önkormányzatok és a DDNPI hirdetőtábláin.

A terv egyeztetése több ütemben zajlott. Az első ütemben a terület erdőgazdálkodóinak, a természetvédelmi hatóságoknak küldtük meg a dokumentációt előzetes véleményezésre, akik részvételével a fennálló véleménykülönbségek tisztázása érdekében 2021. február 3-án online egyeztető tárgyalást is tartottunk. Az előzetes vélemények és a megbeszélés eredményei alapján módosított tervet a második ütemben tettük nyilvánosan elérhetővé, illetve küldtük meg valamennyi, a jogszabályban megnevezett érintett részére.

A koronavírus terjedése miatt bevezetett korlátozásokra tekintettel, a tömeges megbetegedést okozó humán járvány megelőzése érdekében a fenntartási terv nyilvános fórumon való bemutatására és megvitatására nem került sor, a véleményezési eljárás lefolytatása személyes találkozók nélkül zajlott. A személyes egyeztetés és információnyújtás érdekében ügyintézőnk telefonos elérhetőségét biztosítottuk az érdekeltek számára.

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Weboldal feltöltése aktuális információkkal és az egyeztetési dokumentumokkal. A terv az egyeztetés megkezdése óta mindenki számára elérhető a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság honlapján.

Érintettek tájékoztatása levélben, hivatali kapun, postai úton vagy e-mailben történő megkereséssel: a következő fejezetben felsorolt címzettek számára a tájékoztató és a dokumentáció kiküldésre került.

Online egyeztető tárgyalást tartottunk a tervezési területet kezelő erdőgazdálkodók, és az érintett természetvédelmi hatóságok meghívásával.

Önkormányzati közzététellel is hozzáférhetővé tettük az egyeztetési dokumentációt. A nyomtatott dokumentum a postai úton történt tájékoztatással egyidejűleg kifüggesztésre került minden érintett önkormányzat és a DDNPI hirdetőtábláján.

Telefonos egyeztetéseket folytattunk az érdeklődőkkel a terv részleteiről.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Felhasznált kommunikációs eszköz	Érintett célcsoport	Kommunikáció címzettje	Időpont	Levelek, e-mailek, résztvevők száma
írásos értesítés (levél, e-mail)	Hatóságok	Tolna Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	értesítések kiküldése: 2020.11.27. és 2021.03.03. egyeztető tárgyalás: 2021.02.03.	24 meghívott, 6 db írásos észrevétel és 1db egyeztető tárgyalás (5 szervezet részvételével)
		Fejér Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály		
		Baranya Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Erdészeti és Földművelésügyi Osztály		
		Pest Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdészeti Főosztály		
		Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság		
	Önkormányzatok	Alsószentiván Község Önkormányzata		
		Cece Nagyközség Önkormányzata		
		Vajta Község Önkormányzata		
		Bikács Község Önkormányzata		
		Györköny Község Önkormányzata		
		Németkér Község Önkormányzata		
		Paks Város Önkormányzata		
	Tulajdonosok és kezelők	VADDEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Zrt.		
		Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt.		
		Magántulajdonosok		
	vadgazdálkodók	Cece Hunor Vadásztársaság		
		Németkéri Vadásztársaság		
		Nagydorogi Földtulajdonosok Vadásztársaság		
		Györköny-Pusztahencsei Hubertusz Vadásztársaság		
	érdekképviselői szervek	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Tolna megyei Igazgatósága		
		Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Fejér megyei Igazgatósága		
	civil	Duna Összeköt Egyesület		

	természetvédelmi szervezetek	Sárvíz Helyi Közösség Egyesület		
		Tolna Megyei Természetvédelmi Alapítvány		
webes közzététel	valamennyi célcsoport	nyilvános		

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Vélemény adó érintett szervezet/személy	Vélemény	Vélemény kezelése, indoklás
Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt.	1. Törölni javasolja a B07 (Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása) és B15 (Elöregedett erdők csökkentését célzó erdőkezelés) veszélyeztető tényezőket. 2. A nagyvadak gyógyszerezésének és etetésének mellőzését nem támogatja. 3. Emberi beavatkozás nélkül nem látja biztosítottak a tölgyerdők fennmaradását. 4. A ligeterdők 30-60 évre elnyújtott törzsenkénti és csoportos szálalását túl hosszúnak, és gazdasági szempontból indokolatlannak tartja. Meglátása szerint a körispusztulás is lehetetlenné teszi a szálalást. 5. Az idegenhonos erdők (KE3), különösen az akác átalakítása jelentős gyakorlati nehézségekbe ütközik ekkora területen és ilyen termőhelyi viszonyok között (ekkor volumenben gyakorlatilag megvalósíthatatlan). Kéri probléma részletesebb kifejtését és a kezelési javaslatok differenciálását, a gyakorlatban reálisan megvalósítható célok megfogalmazását. 6. A veszélyeztető tényezők között javasolja a klímaváltozás hatásainak és a tervezett Bikács-Németkér összekötőút várható negatív hatásainak részletezését is.	1. A B15 jelű veszélyeztető tényezőt töröltük, mivel annak megfogalmazása nem egyértelmű, nehezen értelmezhető. A terv más részein jelezzük, hogy fontosnak tartjuk az idős állományok arányának növelését. A B07 kódszámú veszélyeztető tényezőt nem töröltük, mivel meglátásunk szerint természetvédelmi szempontból a jelölő élőhelyek területén a jelenleginél nagyobb mennyiségű holtfa visszahagyása lenne indokolt. 2. A magas nagyvadlétszám komoly problémát okoz. Mivel a kilövésekkel eddig nem sikerült állománycsökkenést elérni, minden más olyan lehetőséget is érdemes számításba venni, ami a vadlétszám apasztására alkalmas lehet. 3. A <i>természetközeli tölgyes erdők</i> (KE1) vonatkozó javaslatainkat az észrevételek alapján részben módosítottuk, illetve kiegészítettük. A terület idős homoki tölgyesei egyedülálló természetvédelmi értéket képviselnek. Kiterjedésük mára annyira lecsökkent, hogy ezekben az állományokban indokoltnak tartjuk a gazdasági célú erdőkezelés megszüntetését, a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódot. A kezelések célja csak az élőhely természetességének megőrzése, vagy javítása lehet. 4. A javasolt használati mód természetesen nem gazdasági, hanem természetvédelmi, élőhelymegőrzési szempontból előnyös. Mivel értékes, visszaszorulóban lévő, védett vagy fokozottan védett, és igen kis kiterjedésű élőhelyeket érint, a természetvédelmi szemléletű kezelést indokoltnak tartjuk 5. Az idegenhonos és jellegtelen erdők (KE3) vonatkozó javaslatokat az észrevételeknek megfelelően módosítottuk. 6. Az észrevételeknek megfelelően feltüntettük a klímaváltozás, és a tervezett Bikács-Németkér összekötő út hatásait a veszélyeztető tényezők között.

VADDEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Zrt._	1. A KE2-be sorolt égerligetek meglátása szerint nem léteznek, a telepített égeresek pusztulnak, FANE besorolást kaptak, de a következő erdőtervi ciklusban záródáshiány miatt felújítási kötelezettség alá fognak esni. 2. Nem ért egyet a tölgyerdők helyére telepített akácok tölgyesekké való visszaalakításával. A kiritkuló tölgyesek esetében is kis méretű (0,5ha) tarvágásokkal javasolja a kezelést. 3. A hazai fajok (hazai nyár) prioritása ellen szólnak egyes termőhelyi feltárások eredményei, melyek szerint a gyenge termőhely az oka a záródás rohamos csökkenésének, a terület nem alkalmas a honos fajok fenntartására. Az erdőgazdálkodóval szemben fokozott tulajdonosi elvárás az erdőterületek növelése. Ezzel a szemlélettel élesen szembe helyezkedik a homoki gyepek és tölgy élőhelyeken a tájidegen fenyves és akác ültetvények felszámolása, hiszen itt semmilyen őshonos erdőállomány nem tartható fenn. 4. Meglátása szerint a Tengelici homokvidék alkalmatlan a száraló gazdálkodásra, az erdő természetes felújulása elképzelhetetlen. A mesterséges felújításhoz elengedhetetlen a talajelőkészítés és a tuskózás. A nevelővágások elhagyása nem értelmezhető. 5. KE1 természetközeli tölgyes erdők és KE2 őshonos ligeterdők, üde cserjések kezelési egységekre vonatkozó javaslatokat kéri kiegészíteni azzal, hogy ha záródáshiány miatt felújítási kötelezettség keletkezik, akkor engedélyezhető a tarvágás és a teljes talajelőkészítés. Kéri törölni mindkét kezelési egységben az alábbi javaslatokat: E24 Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. – Mivel záródáshiány esetén törvény kötelez a folt beültetésére.	1. A terület részben természetes, részben antropogén eredetű szárazodása miatt valóban megfogyatkozott, de továbbra is jelen vannak a természetes állapotú égerligetek. A FANE besorolást messzemenőig támogatjuk. A termőhelyi viszonyok miatt rosszul záródó erdőkben, amennyiben a kialakult lécekben a pótlás sikertelen, egyedi elbírálás alapján, egyes esetekben indokoltnak tartjuk azok felnyíló állományokká minősítését, a mozaikos élőhelyszerkezet megőrzését. A száradó égeresek vízháztartásának javítása érdekében, ahol erre lehetőség van, javasolt a terület mesterségesen kialakított lecsapoló árkainak felszámolása, a víz visszatartása. Ahol a vízvisszatartás nem megoldható, az állományok fokozatos cseréjét javasoljuk, a száradó égeresek helyébe kevésbé vízigényes ligeterdei fajok elegyítésével (kőris, nyár, tölgy). 2. A terület része a Dél-Mezőföld TK-nak, védett területen a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. 33.§ b) pontja értelmében erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal kell végezni. A legértékesebb, fokozottan védett idős tölgyesek egyedülálló természetvédelmi értéket képviselnek. Kiterjedésük mára annyira lecsökkent, hogy ezekben az állományokban a gazdasági célú erdőkezelés megszüntetése, faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód javasolt. A kezelések célja csak az élőhely természetességének megőrzése, vagy javítása lehet, tarvágások természetvédelmi szempontból nem javasoltak még kis területen sem. 3. Azon területek esetében, melyeken a termőhelyfeltárás gyenge termőhelyet jelez (jellemzően a pannon homoki gyepek helyén létrehozott mesterséges ültetvények területén), és kérdéses, hogy sikeresen felújítható-e a terület bármilyen honos fafajjal, javasoljuk a felnyíló erdőként való kezelést, végső soron pedig az erdőművelésből való kivonás megfontolását. Természetvédelmi szempontból nem tartjuk támogathatónak az országos jelentőségű védett természeti területen tájidegen ültetvények fenntartását. Az erdők gyarapítására olyan területek kijelölését javasoljuk, amelyeknek megfelelőek a termőhelyi adottságaik a (lehetőleg honos) fás vegetáció létrehozásához. 4. A teljes talajelőkészítés és a tuskózás a terület lágyszárúsztíjének teljes, és többnyire végleges elpusztításával jár. Természetvédelmi szempontból ezért nem támogatható (kivéve egyes degradált területek tájidegen faállományainak

	E32 <i>Örökerdő üzemmódra való áttérés.</i> – Kéri hogy ne legyen kötelező érvényű, mert nem mindenhol teljesíthető. E33 <i>Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.</i> – Záródás hiány esetén szükségessé válhat. E35 <i>Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítésének mellőzése.</i> – A korábbiak szerint, ha tarvágás és teljes talajelőkészítés lesz, akkor a vonszolás nem okoz további kárt. E49 <i>Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.</i> – A korábbi indokokkal. E50 <i>A vágásterületen történő égetés mellőzése</i> – talajelőkészítés esetén felesleges. E80 <i>Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása</i> – Az ápolásokat muszáj vegetációs időszakban elvégezni. E82 <i>Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők.</i> – Az őshonos fajokkal való felújítást nem akadályozzák, felfoghatók a területen hagyott holt faanyagoknak, ami számos ízeltlábú élőhelye. 6. KE3 <i>Idegenhonos és jellegtelen erdők</i> kezelési egységre vonatkozó javaslatok közül kéri törölni az alábbiakat: E24 <i>Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.</i> – Mivel záródáshiány esetén törvény kötelez a folt beültetésére. E28 <i>Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.</i> – felesleges mert nincs ilyen állomány a KE-ben. E84 <i>Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.</i> – felesleges mert nincs ilyen állomány a KE-ben.	szerkezetátalakítása esetén), védett természeti területen (azaz a Tengelici homokvidék csaknem 90%-án) a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. 33.§ (2) értelmében tilos is. A nevelővágások teljes elhagyását nem javasoljuk, a tervet pontosítottuk, hogy ne legyen félreérthető. 5. A tarvágás és az azt követő teljes talajelőkészítés a jelölő élőhelyeket, és az azokon élő védett fajokat egyaránt veszélyeztetik. KE1 és KE2 kezelési egységekbe sorolt állományokban semmilyen körülmények között, záródáshiány kialakulása esetén sem tartjuk természetvédelmi szempontból támogathatónak a tarvágást és a teljes talajelőkészítést (különösen a védett, fokozottan védett homoki tölgyesekben). Ha záródáshiány termőhelyi okokra visszavezethető, javasoljuk az állományok felnyíló erdővé minősítését, illetve a gyepfoltok, fátlan vizes élőhelyek tisztásként vagy terméketlen területként való lehatárolását. E24 A javaslat erdei tisztásokra, vizes mélyedésekre, terméketlenként foltokra vonatkozik. Ezek az apró területek rendkívül értékes élővilággal rendelkeznek, jellemző a védett fajok előfordulása, ezért erőltetett fásításuk természetvédelmi szempontból semmiképpen nem támogatható, tisztásként, terméketlen területként való lehatárolásuk javasolt. A javaslatához megjegyzést tettünk hogy egyértelműbb legyen. E32 A terv egyik javaslata sem kötelező érvényű, így a honos állományok örökerdőként való kezelése sem. E33 Természetközeli honos állományokban a tarvágás természetvédelmi szempontból nem támogatható. E35 A vonszolásos közelítés természetvédelmi szempontból nem támogatható (ahogy a tarvágás és a teljes talajelőkészítés sem), mivel komoly károkat okoz a lágyszárú növényzetben és jelentős talajbolygatással jár. E49 ld. korábban E50 Az érintett kezelési egységek teljes egészében országos jelentőségű védett természeti területen találhatók, ahol a Tvt. 33.§ (2) értelmében kerülni kell a vágásterületen az égetést. E80 A javaslatot megjegyzéssel láttuk el, miszerint az erdőfelújítások ápolása vegetációs időszakban is végezhető, ha védett fajt közvetlenül nem veszélyeztet. E82 A tuskózás az 1-es és 2-es kezelési egységekben (természetszerű honos erdőkben) a lágyszárú szint károsítása és a jelentős talajbolygatás miatt természetvédelmi

	7. A letermelt tölgyesek helyére telepített tájidegen ültetvények visszaalakítása tölgyesekké csak irreálisan magas költségek mellett lehetséges, a termőhelyek a talajvízszint csökkenése és a klímaváltozással összefüggő szárazodás miatt sokszor már nem alkalmasak tölgyes állományok fenntartására.	szempontból nem támogatható. A tuskópászták és tuskóprizmák kialakítása elősegíti a terület gyomosodását. A talajban maradó tuskók kedvezőbbek a xilofág rovarfajok fejlődése szempontjából. 6. E24 A javaslat erdei tisztásokra, vizes mélyedésekre, természetlenként foltokra vonatkozik. Ezek az apró területek rendkívül értékes élővilággal rendelkeznek, jellemző a védett fajok előfordulása, ezért erőltetett fásításuk természetvédelmi szempontból semmiképpen nem támogatható. A javaslatához megjegyzést tettünk , hogy egyértelműbb legyen. E28 A KE3 kezelési egységbe soroltuk a tájidegen állományokon kívül a honos fafajú, de jellegtelen, homogén szerkezetű, jellemzően fiatal, kisebb természetvédelmi értékű erdőket is. Ezek között természetyszerű és származék erdők is találhatók. E84 ld. fent. 7. A klímaváltozás várható hatásait szem előtt tartva a terv az egykori tölgyesek helyén álló akác állományok átalakítását abban az esetben javasolja, ha az aljnövényzetükben nagyobb mennyiségben fordulnak elő a tölgyerdők jellemző növényfajai, illetve megtalálható bennük spontán tölgy újulat. Véleményünk szerint ezeken a helyeken érdemes megkísérlni a természetes vegetáció rekonstrukcióját. A helyreállítás költségeit pályázati forrásokból javasolt fedezni. Természetvédelmi szempontból kifejezetten támogatandó a gyepfoltokkal mozaikoló erdős sztyepp növényzet kialakítása is. A tájidegen erdőállományok szerkezetátalakítása, vagy gyepké váló visszaalakítása különösen a még megmaradt, jó természetességű honos erdők közvetlen környezetében fontos.
Tolna Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	A tervet szakmailag megfelelőnek tartja és elfogadásra javasolja, észrevételt nem tesz.	-
Baranya Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály	Nem tett észrevételt vagy javaslatot.	-

Erdészeti és Földművelésügyi Osztály		
Pest Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdészeti Főosztály	Felhívja a figyelmet, hogy az egykori homoki gyepek helyén álló faültetvények gyepké váló visszaalakítása a közérdekkel összhangban történhet, és erdőterület mezőgazdasági művelésbe vonási kérelem benyújtása szükséges hozzá. Továbbá felhívja a figyelmet arra is, hogy üzemmód váltás csak kérelemre történhet, ezért rendezetlen erdőgazdálkodói viszonyok esetében kivitelezhetetlen.	-

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUDD20040 Tengelici homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUDD20040 Tengelici homokvidék Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2021. szeptember 20.